COMMISSIE

BESCHIKKING VAN DE COMMISSIE

van 22 juli 1993

betreffende steun van de Spaanse autoriteiten bij de verkoop door Cenemesa/Cademesa/ Conelec van bepaalde activa aan Asea-Brown Boveri

(Slechts de tekst in de Spaanse taal is authentiek)

(93/627/EEG)

DE COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN,

Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, inzonderheid op artikel 93, lid 2, eerste alinea,

Na belanghebbenden overeenkomstig genoemd artikel te hebben aangemaand hun opmerkingen te maken en gezien deze opmerkingen,

Overwegende hetgeen volgt:

I

Het zogeheten Cenemesa-concern („CCC") bestaat uit drie particuliere bedrijven die zich bezig hielden met de vervaardiging van zwaar elektrisch materieel; deze bedrijven zijn:

— Constructora Nacional de Maquinaria Eléctrica SA („Cenemesa"),

— Catalana de Maquinaria Eléctrica SA („Cademesa") en

— Constructora Nacional de Equipos Eléctricos SA („Conelec").

Deze bedrijven exploiteerden acht fabrieken die gelegen waren in zes verschillende Spaanse autonome gemeenschappen:

Bedrijf	Fabrieken te	Autonome gemeenschap
Cenemesa	— Còrdoba	— Andalusië
	— Erándio (Biscaye)	— Baskenland
	— Reinosa	— Cantabrië
	— Madrid	— Madrid
	— Valladolid	— Castilië en Leon
Cademesa	— Sabadell (Barcelona)	— Catalonië
Conelec	— Galindo (Biscaye)	— Baskenland
	— Trápaga (Biscaye)	— Baskenland

Deze fabrieken zijn thans eigendom van en worden geëxploiteerd door verschillende dochterondernemingen van het multinationale concern Asea-Brown Boveri, hierna ABB genoemd (zie volgende hoofdstukken van deze beschikking).

Einde 1988 vertegenwoordigden deze industriële installaties 50 % van de Spaanse produktiecapaciteit in de sector elektrisch materieel, de 5 102 werknemers 47 % van de totale werkgelegenheid in de sector. Het assortiment basisprodukten omvatte transformatoren, generatoren, industriële en voertuigmotoren alsmede schakelapparatuur.

Het CCC-concern werd opgericht in de jaren tachtig, toen tal van multinationale bedrijven besloten hun industriële activiteiten in Spanje op te geven in verband met de aanslepende mondiale crisis in de kapitaalgoederensector.

In oktober 1983 vroeg Westinghouse Española SA, de Spaanse dochteronderneming van het multinationale concern Westinghouse Electric, in verband met langdurige financiële problemen, surseance van betaling aan. Tegelijk voerden de vertegenwoordigers van de multinational besprekingen met de Spaanse overheid over de verkoop van de Spaanse dochteronderneming, een transactie die liquidatie zou moeten voorkomen.

In het kader van deze besprekingen ging Westinghouse Electric akkoord met de verkoop van zijn aandeel van 98 % in de Spaanse dochteronderneming tegen de symbolische prijs van 1 pta per aandeel aan Arbobyl Ltd, een Britse particuliere onderneming die gespecialiseerd was in de overname van in moeilijkheden verkerende bedrijven. Na deze transactie veranderde Westinghouse Española SA zijn naam in Cenemesa.

In december 1985 verkocht het multinationale concern Brown Boveri zijn aandelenpakket van 100 % in zijn Spaanse dochteronderneming Brown Bovery de España SA voor 450 miljoen pta aan Cenemesa. Later veranderde Brown Bovery de España SA zijn naam in Cademesa.

Tenslotte nam Cenemesa in december 1986 van verschillende aandeelhouders 50,1 % van het vermogen van Conelec over. Conelec was de nieuwe firmanaam van General Eléctrica Española SA na de surséance van betaling in 1984 en nadat het moederbedrijf — het multinationale concern General Electric — het beleidsbepalende belang verminderde door schulden in vermogen om te zetten.

Door deze transacties had de particuliere onderneming Arbobyl einde 1986 rechtstreeks of zijdelings alle zeggenschap in Cenemesa, Cademesa en Conelec aan zich getrokken.

Op gezag van de nieuwe aandeelhouder legde het CCC-concern achtereenvolgens verschillende saneringsplannen voor aan het Spaanse Ministerie van Industrie, met het verzoek om overheidssteun voor de uitvoering daarvan. Intussen bleef de financiële positie van CCC verslechteren. In de periode 1986-1988 leed de groep in totaal een verlies van 14 984 miljoen pta bij een omzet die steeg van 17 475 miljoen pta in 1986 tot 18 143 miljoen pta in 1988.

II

Na een klacht van een concurrent van CCC verzocht de Commissie de Spaanse autoriteiten bij brief van 3 april 1987 in kennis gesteld te worden van alle op dat moment aan de bedrijven van het CCC-concern toegekende steun. Tevens werd de Spaanse autoriteiten verzocht mededeling te doen van eventuele verplichtingen die zij hadden aangegaan om in de toekomst steun aan CCC te verlenen. De Spaanse autoriteiten reageerden hierop in brieven van 7 juli en 6 oktober 1987. Zij deelden de Commissie mede dat de regeringen van verschillende autonome gemeenschappen in beperkte mate steun hadden verleend aan CCC, zij het voor de toetreding van Spanje tot de Gemeenschap of op grond van regelingen die na de toetreding naar behoren ter kennis van de Commissie waren gebracht. De Spaanse autoriteiten deelden tevens mede dat de centrale Regering na de toetreding geen steun aan het concern had verleend.

Een klein jaar nadat deze klacht was ingediend, wees dezelfde concurrent van CCC de Commissie op bepaalde gevallen van steunverlening, die werden geraamd op een 25 000 miljoen pta en die de Spaanse centrale Regering en de regeringen van verscheidene autonome gemeenschappen verleend zouden hebben ter financiering van de uitgaven welke verband hielden met een aanzienlijke inkrimping van het personeel van CCC. Daarop verzocht de Commissie de Spaanse autoriteiten bij brief van 1 maart 1988 alle terzake dienende gegevens over deze vermeende overheidssteun te harer kennis te brengen.

Bij telexbericht van 25 mei 1988 deelden de Spaanse autoriteiten de Commissie mede dat noch de centrale Regering noch de regeringen van de autonome gemeenschappen sinds de laatste mededeling van 6 oktober 1987 enige steun aan CCC hadden verleend. Tevens deelden de Spaanse autoriteiten mee dat bepaalde steunmaatregelen van sociale aard, waarvan de nadere bijzonderheden nog niet waren vastgesteld, op dat ogenblik in voorbereiding waren.

Bij brief van 26 december 1989 aan de Commissie wees dezelfde klager er nogmaals op dat de in zijn vorige klacht genoemde steunmaatregelen wel degelijk bestonden.

Enkele dagen later, tijdens een vergadering van 3 januari 1990 van vertegenwoordigers van het Spaanse Ministerie van Industrie en leden van het Kabinet van het Commissielid dat belast was met het mededingingsbeleid, brachten de Spaanse vertegenwoordigers een geval ter sprake waarover zij, naar zij mededeelden, het advies van de Commissie wilden inwinnen. Met name gaven de Spaanse vertegenwoordigers een korte uiteenzetting over de hoofdlijnen van bepaalde onderhandelingen die de Spaanse autoriteiten voerden in verband met het CCC-concern. Zij deelden mede dat bij deze onderhandelingen naar hun mening geen staatssteun aan de orde kwam. Tevens deelden zij mede dat de Spaanse autoriteiten bereid waren alle noodzakelijke informatie te verstrekken. Ter zake van deze mondeling medegedeelde feiten legden de Spaanse autoriteiten geen enkel document over.

Bij brief van 12 januari 1990 verzocht de Commissie de Spaanse autoriteiten haar alle terzake dienende gegevens te doen toekomen.

De Spaanse autoriteiten deelden de eerste gegevens mede bij brieven van 14 en 28 februari en 5 april 1990 (zie hiervoor hoofdstuk III van deze beschikking) en op 23 februari 1990 vond een technische bijeenkomst plaats van vertegenwoordigers van de Spaanse autoriteiten en van de Commissie.

Later bespraken de Spaanse minister van Industrie en het met het mededingingsbeleid belaste lid van de Commissie de CCC-problematiek in twee vergaderingen (10 en 28 mei 1990). In de laatste bijeenkomst werd, gezien het complexe karakter van de zaak, overeengekomen dat de Spaanse autoriteiten zou worden verzocht nadere informatie te verschaffen over de nog niet geheel duidelijke punten van het overheidsoptreden en wel op zodanige wijze dat de Commissie de zaak volledig zou kunnen beoordelen. Beide partijen kwamen tevens overeen dat de Commissie het antwoord zou bestuderen en aan de hand van dit onderzoek het te volgen beleid zou bepalen.

Geheel onverwacht en in tegenstelling tot bovengenoemde afgesproken toetsingsprocedure, beriepen de Spaanse autoriteiten zich in een kort briefje van 15 juni 1990 op het arrest van het Hof van Justitie in zaak 120/73, Lorenz [1] en deelden de Commissie mede dat zij de overeenkomst toepasten op het regelen van de schulden van het CCC-concern (zie hoofdstuk III van deze beschikking).

De Commissie beantwoordde de mededeling van de Spaanse autoriteiten bij brief van 20 juni 1990, ondertekend door het met het mededingingsbeleid belaste Com-

[1] Jurispr. 1973, blz. 1471.

missielid, en deelde de Spaanse minister van Industrie daarin mede dat de Spaanse Regering de Commissie niet voor een „fait accompli" moest stellen in strijd met de procedure die voor de toetsing van de steunmaatregelen was overeengekomen. In dezelfde brief verzocht de Commissie tevens om verdere gegevens, zoals tussen partijen voorheen was overeengekomen.

Bij brief van 24 juli 1990 weigerde de Spaanse minister te reageren op het verzoek om gegevens van de Commissie. In zijn brief deelde de Spaanse minister de Commissie mede met het Commissielid overeengekomen te zijn dat de Commissie, voordat zij haar standpunt zou bepalen, om verdere gegevens zou verzoeken om de steunmaatregelen volledig te kunnen beoordelen. Hij motiveerde het overheidsoptreden echter door te wijzen op de noodzaak om snel een einde te maken aan de onhoudbare toestand bij de bij het CCC-concern aangesloten bedrijven.

Hierop besloot de Commissie op 25 juli 1990 de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden ten aanzien van het optreden van de Spaanse autoriteiten ten aanzien van Cenemesa, Conelec en Cademesa bij de verkoop van hun activa aan ABB. De Commissie was van oordeel dat deze maatregelen naar het voorkwam steunbestanddelen bevatte in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag en niet in aanmerking kwamen voor toepassing van een van de in artikel 92, leden 2 en 3, van het Verdrag genoemde uitzonderingen op de onverenigbaarheid.

Op 11 december 1990 diende Spanje bij het Hof van Justitie een beroep in tot nietigverklaring van de beslissing van de Commissie om de procedure van artikel 92, lid 3, van het Verdrag in te leiden (zaak C-312/90, Spanje/Commissie [1]).

III

Zoals reeds in hoofdstuk II is medegedeeld, hadden de Spaanse autoriteiten, voordat de Commissie had besloten de procedure in te leiden, bij brieven van 14 en 28 februari en 5 april 1990 bepaalde gegevens ter kennis van de Commissie gebracht.

Bij brief van 14 februari 1990 deelden de Spaanse autoriteiten de Commissie mede, dat de Spaanse centrale Regering op 27 december 1987 een aantal buitengewone steunmaatregelen had bekendgemaakt om de kosten te dekken van de afslanking van het totale personeel met 1 612 arbeidsplaatsen, hoewel het concern geen aanvaardbaar saneringsprogramma aan het Spaanse Ministerie van Industrie (zie hoofdstuk I) had overgelegd. De rechtsgrondslag voor deze steunmaatregelen was de bij wet 27/1984 van 26 juli op de omschakeling en herindustrialisering ingestelde steunregeling. De Spaanse autoriteiten deelden tevens mede dat zij zich er wel van bewust waren dat, hoewel daadwerkelijk tot steunverlening was besloten, maatregelen op personeelsgebied ontoereikend waren om de leefbaarheid van CCC veilig te stellen. Huns inziens diende er tevens een actieve nieuwe aandeelhouder gevonden te worden, die in staat was de voor de redding van de groep benodigde financiën en nieuwe technologische kennis in te brengen.

Deze mededelingen stonden haaks op een eerdere mededeling van de Spaanse Regering aan de Commissie (telexbericht van 25 mei 1988: zie hoofdstuk II) dat de Spaanse autoriteiten in geen enkele vorm steun aan CCC hadden verleend en dat bepaalde, nog niet nader aangegeven steunmaatregelen nog in het voorbereidende stadium verkeerden.

In de brief van 14 februari 1990 werd tevens medegedeeld dat het Spaanse Ministerie van Industrie, hoewel de Staat niet de eigenaar van het concern was, getracht had om een nieuwe aandeelhouder te vinden en daartoe verscheidene multinationale bedrijven had benaderd die belangstelling voor overname van CCC konden hebben. De bedrijven waarmee contact werd gezocht waren Alsthom, ABB, Mitsubishi en Siemens. Volgens de verstrekte informatie waren de Spaanse autoriteiten in augustus 1989 na onderhandelingen ten slotte akkoord gegaan met een aanbod van ABB om de zeggenschap over de werkzaamheden van CCC op de volgende voorwaarden over te nemen:

— CCC zou worden geliquideerd;

— alle activa van de groep zouden worden verkocht: ABB zou de industriële activa overnemen voor 7 000 miljoen pta, de resterende activa zouden vrij van personeelslasten worden toegewezen aan de openbare crediteuren;

— een personeelssaneringsplan zou in overleg met de vakbonden worden opgesteld;

— de produktiecapaciteit van het concern zou worden verminderd door het sluiten van de fabrieken te Erandio en te Valladolid.

In samenhang met het personeelssaneringsplan deelden de Spaanse autoriteiten mede dat een overeenkomst was gesloten met de vakbonden en ABB, waarin was vastgesteld dat

— ABB 2 915 van de 5 102 werknemers van CCC zou overnemen,

— de centrale overheid de reeds in december 1987 goedgekeurde steunmaatregelen ter financiering van de kosten voor een vervroegde uittredingsregeling voor 1 666 werknemers tot uitvoering zou brengen,

— een pensioenfonds voor ontslagen werknemers zou worden ingesteld en

— 521 arbeidsplaatsen die niet in aanmerking kwamen voor bovengenoemde vervroegde uittredingsregeling zouden worden opgeheven; de hiervoor in te stellen stimuleringsmaatregelen zouden door ABB worden gefinancierd.

[1] Nog niet gepubliceerd.

De Spaanse autoriteiten deelden mede dat het door deze overeenkomst met ABB mogelijk zou worden om de twee volgende doelstellingen te verwezenlijken: de leefbaarheid van de industriële activiteiten van het CCC-concern garanderen en maximale aflossing van de schulden aan de openbare crediteuren. Ten aanzien van dit laatste punt werd de Commissie medegedeeld dat het CCC-concern per 31 december 1989 aan de overheid een schuld had van 35 910 miljoen pta welke als volgt was verdeeld: 19 020 miljoen pta aan de diensten van sociale zekerheid; 9 102 miljoen pta aan de belastingdiensten van de autonome gemeenschappen; 2 463 miljoen pta aan de centrale fiscus en 5 325 miljoen pta aan een overheidsbank („Banco de Crédito Industrial").

Bij brief van 28 februari 1990 deelden de Spaanse autoriteiten mede dat het door ABB geboden bedrag van 7 000 miljoen pta tweemaal zo hoog was als het bod dat de andere multinationale bedrijven op CCC hadden uitgebracht. De Spaanse autoriteiten verschaften echter geen nadere bijzonderheden over het blijkbaar afgewezen bod van de andere gegadigden. Wel deelden zij mede dat de niet door ABB over te nemen activa zouden worden verkocht en dat de opbrengst daarvan aan de openbare crediteuren zou worden overgemaakt. Naar schatting zou deze transactie een 7 000 miljoen pta opbrengen. Voorts deelden zij mede dat de vakbonden akkoord waren gegaan met de overeenkomst met ABB, omdat de vervroegd uittredende werknemers een uitkering zouden ontvangen op grond van de reeds in 1987 door de Spaanse centrale overheid in het kader van wet 27/1984 goedgekeurde steunregeling. Tevens deelden de Spaanse autoriteiten mede dat de kosten van deze uitkeringen voor de overheid 15 019 miljoen pta zouden bedragen, welk bedrag in de periode 1990-2000 zou worden uitgekeerd.

De Spaanse autoriteiten wezen erop dat deze sociale steun rechtstreeks aan de werknemers, dus niet via het bedrijf, zou worden uitgekeerd. Tevens deelden zij mede dat de algemene belastingwetgeving van toepassing zou zijn op de transacties die deel uitmaakten van de overeenkomst met ABB. Tenslotte zij erop gewezen dat de Spaanse autoriteiten, in tegenstelling tot in de eerdere mededeling verstrekte gegevens, mededeelden dat alleen de fabriek te Eradio zou worden gesloten.

Bij brief van 5 april 1990 hebben de Spaanse autoriteiten aan de Commissie een ontwerptekst doen toekomen onder de titel „Overeenkomst voor de liquidatie en verdeling van de activa van CCC als aflossing van hun schulden aan openbare crediteuren". Dit ontwerp voor een schikkingsovereenkomst werd ondertekend door CCC, ABB en de Staat. In deze overeenkomst gingen ABB en de Spaanse Staat de volgende verplichtingen aan:

— de verschillende openbare crediteuren van CCC zouden

  — afzien van hun vorderingen op CCC van in totaal 35 910 miljoen pta;

  — eenzijdig afzien van hun rechten van hypotheek en beslag op de activa van CCC,

mits

— ABB

  — bereid is bepaalde vaste activa van CCC voor onbelast over te nemen, en de lopende activa en verplichtingen van dit bedrijf tot 700 miljoen pta over te nemen;

  — aan 2 915 werknemers van het CCC-personeel een nieuw dienstverband aanbiedt;

  — technologische kennis inbrengt in de industriële werkzaamheden van de fabrieken;

  — de komende vier jaar 5 600 miljoen pta investeert, overeenkomstig het bedrijfsplan dat ABB aan de Spaanse autoriteiten had voorgelegd.

In deze ontwerp-overeenkomst van schikking was tevens opgenomen dat ABB de verworven activa voor een periode van ten minste drie jaar niet zou vervreemden. Anderzijds hield een van de niet zeer duidelijk geredigeerde clausules van dit document waarschijnlijk in, dat het door ABB voor de met name genoemde activa te betalen bedrag van 7 000 miljoen pta niet ten goede zou komen aan de openbare crediteuren, maar besteed zou worden aan verplichtingen aan het personeel.

In tegenstelling tot de vorige brief van de Spaanse autoriteiten werd in deze mededeling nogmaals medegedeeld dat twee fabrieken van CCC, in Erandio en Valladolid, bij de uitvoering van de schikkingsovereenkomst gesloten zouden worden.

Tenslotte zij erop gewezen dat bepaalde delen van de ontwerp-overeenkomst van schikking waarschijnlijk inhouden dat de belangen van de bedrijven van het CCC-concern vertegenwoordigd zouden worden door een hiertoe op te richten werkmaatschappij van ABB.

IV

De beslissing van de Commissie om de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden werd bij brief van 3 augustus 1990 ter kennis van de Spaanse Regering gebracht. In deze brief werd de Spaanse Regering aangemaand haar opmerkingen naar voren te brengen en de Commissie volledig te informeren, om haar in staat te stellen met volledige kennis van zaken te beoordelen of de steunelementen in de maatregelen van de Spaanse autoriteiten al dan niet verenigbaar waren.

Met name herhaalde de Commissie haar verzoek aan de Spaanse Regering om de eerder in de brief van 20 juni 1990 gestelde vragen te beantwoorden. De bedoeling van deze vragen was een duidelijk beeld te krijgen van bepaalde essentiële elementen van het optreden van de overheid waarover de Spaanse autoriteiten geen gegevens hadden verstrekt of waarvan de tot dat ogenblik verstrekte details onvoldoende waren om het overheidsoptreden op de juiste wijze te beoordelen.

In deze vragen verzocht de Commissie om gegevens over reeds verleende of nog te verlenen steun door de autoriteiten van de autonome gemeenschappen of van plaatselijke overheden, een afschrift van de correspondentie met de gegadigden voor CCC alsmede van de intentie-overeenkomst met ABB, de namen, de zeggenschap en het belang alsmede de rol bij de onderhandelingen over de verkoop van CCC van de betrokken bedrijven, toezeggingen van ongeacht welke aard van de bij de onderhandelingen betrokken partijen (Staat, eigenaars, kopers en vakbonden), de toekomstige sanerings- en bedrijfsplannen van de kopers alsmede de huidige produktiecapaciteit van de CCC-vestigingen en de prognose voor de komende vijf jaar, enz. Er zij op gewezen dat dit laatste element zoals steeds in gevallen van steunverlening aan in moeilijkheden verkerende bedrijven, van cruciaal belang was voor de beoordeling van de uiteindelijke verenigbaarheid met de gemeenschappelijke markt van het handelen van de overheid.

De andere Lid-Staten en overige belanghebbenden werden in kennis gesteld van de beslissing van de Commissie door bekendmaking van de aan de Spaanse Regering toegezonden brief in het *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* van 31 oktober 1990.

De Spaanse Regering heeft haar opmerkingen kenbaar gemaakt bij brief van 4 oktober 1990. In de eerste plaats verklaarde de Spaanse Regering dat haar mededeling uitsluitend was opgesteld om te voldoen aan de algemene verplichting van samenwerking met de communautaire Instellingen, omdat het de rechtmatigheid van het inleiden van de procedure betwistte. De Spaanse Regering twijfelde aan deze rechtmatigheid omdat de getroffen maatregelen haars inziens naar behoren ter kennis van de Commissie waren gebracht en de Commissie geen beslissing had genomen binnen twee maanden na verstrekking van de laatste informaties.

In haar opmerkingen deelde de Spaanse Regering tevens mede dat de verschillende overheidsmaatregelen in deze zaak beschouwd dienden te worden als een enkele handeling om te voldoen aan een onderhandse overeenkomst, op grond waarvan de activa van een debiteur werden verkocht om zijn schulden te voldoen. De enige bijzonderheid van deze overeenkomst was dat de Spaanse wet, gezien de betrokkenheid van overheidsinstanties, bepaalde procedure-eisen stelde namelijk een uitspraak van de Spaanse Raad van State en goedkeuring bij Koninklijk Besluit.

Ten aanzien van het verzoek van de Commissie om nadere gegevens wees de Spaanse Regering erop dat zij deze reeds aan de Commissie had toen toekomen of dat deze voor de beoordeling van de zaak irrelevant waren. Niettemin heeft de Spaanse Regering enkele nadere gegevens verstrekt.

De Spaanse mededeling omvat met name de tekst van Koninklijk Besluit nr. 810/1990 van 15 juni 1990, waarbij de Spaanse Regering goedkeuring verleende aan de schikkingsovereenkomst tussen CCC, ABB en de Staat en een afschrift van de daadwerkelijk door deze partijen op 3 juli 1990 ondertekende overeenkomst. Tevens omvatte de mededeling de tekst van bepaalde documenten waarom de Commissie had verzocht maar die zij nog niet had gekregen, zoals de tekst van de op 29 december door ABB, de vakbonden en de Staat aangegane overeenkomst betreffende de onderlinge verdeling van de kosten voor de herstructurering van het personeel van CCC en van een „bedrijfsplan" dat door ABB aan de Spaanse autoriteiten was voorgelegd.

Deze gegevens verschaften opheldering over bepaalde punten van het overheidsoptreden die voor het inleiden van de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag niet duidelijk en voor verschillende uitleg vatbaar waren.

Uit de nieuwe gegevens bleek dat het optreden van alle betrokken partijen bij de verkoop van de activa van CCC overeenkwam met een eerder door de Spaanse autoriteiten en ABB overeengekomen strategie, welke was gericht op de redding van de industriële werkzaamheden van deze bedrijven, en op het verbreken van de wettelijke banden tussen de kopers van de activa en CCC om mogelijk later aan de orde komende aansprakelijkheid uit te sluiten. Deze strategie werd ten uitvoer gelegd in een aantal opeenvolgende etappes:

1. *ABB sticht Esene Uno SA om de onderhandelingen te voeren en zeggenschap over CCC in verband met de transactie te verkrijgen*

   In tegenstelling tot eerder verstrekte informatie deelde de Spaanse Regering mede, dat alleen ABB van de bedrijven waaraan CCC was aangeboden een vast bod had uitgebracht, aangezien alle andere potentiële gegadigden zich uit de onderhandelingen hadden teruggetrokken.

   Nadat de Spaanse Regering in augustus 1989 het aanbod van ABB om de zeggenschap over de industriële werkzaamheden van CCC over te nemen had aanvaard, stichtte ABB een volledig eigen werkmaatschappij onder de naam Esene Uno SA. Esene Uno werd daarna door CCC gemachtigd het concern te vertegenwoordigen in de onderhandelingen om de schikkingsovereenkomst aan te gaan en uit te voeren (zie punt 3). Volgens de Spaanse autoriteiten verkreeg Esene Uno SA een optie op de koop van de CCC-aandelen voor de symbolische prijs van 1 pta.

   Er zij op gewezen dat ABB in ieder geval, ook als de aandelen van CCC niet door dit concern werden overgenomen, daadwerkelijk zeggenschap over CCC uitoefende via de dochteronderneming Esene Uno, dat in de onderhandelingen met de Spaanse autoriteiten zowel de belangen van CCC als van ABB vertegenwoordigde.

   Ook is van belang te wijzen op het ongebruikelijke karakter van deze situatie waaruit duidelijk het doelgerichte karakter van de door de Spaanse autoriteiten

en ABB uitgezette strategie bleek: bij de onderhandelingen over de verkoop van de industriële activa van CCC werden de belangen van dit bedrijf in laatste instantie behartigd door een dochteronderneming van ABB, de aspirant-koper. Deze verstrengeling van koper en verkoper is nog evidenter ten aanzien van de steunmaatregelen voor de personeelssanering (zie punt 2) en is een duidelijke aanwijzing hoezeer ABB bij deze transactie was betrokken.

2. *Overeenkomst met de vakbonden*

Een van de belangrijkste factoren waardoor de leefbaarheid van de industriële werkzaamheden van CCC wordt bedreigd was het teveel aan personeel. Om dit probleem op te lossen heeft Esene Uno namens ABB en de centrale Spaanse Regering, zonder dat CCC hierbij werd betrokken, onderhandeld met de vakbonden om een aanzienlijke afslanking van het personeelsbestand van CCC mogelijk te maken. De onderhandelingen mondden uit in een op 29 december 1989 ondertekende overeenkomst die het volgende behelsde:

— de werknemers maken geen bezwaar tegen de voornemens van ABB om de zeggenschap over de industriële werkzaamheden van CCC over te nemen,

mits ABB

— 2 915 werknemers van de totale personeelssterkte van CCC van 5 102 in dienst neemt,

— de ontslaguitkeringen financiert van 521 werknemers die niet in aanmerking komen voor steun op grond van de op wet 27/1984 gebaseerde regeling (zie hoofdstuk III van deze beschikking en brief van de Spaanse autoriteiten van 14 februari 1990) en

— met de Staat een pensioenfonds voor afgevloeide CCC werknemers financiert,

en mits de Staat

— het regeringsbesluit van 27 december (zie hoofdstuk III) inzake de financiering van de vervroegde uittreding van 1 666 werknemers ten uitvoer legt,

— instaat voor de volledige werkloosheidsuitkeringen gedurende twee jaar voor de 521 werknemers die, naast bovengenoemde, door stimuleringsmaatregelen zouden afvloeien, ongeacht of zij rechten op deze uitkering op grond van de algemene Spaanse wetgeving kunnen doen gelden en

— bovengenoemd pensioenfonds voor afvloeiende werknemers medefinanciert.

Tenslotte zij er nogmaals op gewezen dat CCC niet deelnam aan de onderhandelingen om de personeelssterkte in desbetreffende industriële vestigingen te verminderen.

3. *Schikkingsovereenkomst*

Nadat het personeelsprobleem was opgelost bleef er nog een andere factor over die een gevaar vormde voor de leefbaarheid van CCC. Het concern zou technisch bankroet zijn indien het zijn uitstaande schulden zou moeten voldoen. In dit verband deelden de Spaanse autoriteiten op 31 december 1988 mede dat de geconsolideerde financiële positie van het concern een negatief saldo van 19 161 miljoen pta te zien gaf, waarbij de Staat de voornaamste crediteur was met een vordering van 35 910 miljoen pta. Voor deze schulden was een zekerheid gesteld in de vorm van hypotheken dan wel een preventief beslag (anotación preventiva de embarga) gelegd op de activa van CCC ten behoeve van de Staat.

Om dit probleem tot een oplossing te brengen ondertekende Esene Uno SA (een werkmaatschappij van ABB) namens CCC, ABB en de Staat een schikkingsovereenkomst ter zake van de schulden van CCC op de in hoofdstuk III reeds vermelde voorwaarden.

Uit de uiteindelijk ondertekende tekst van de overeenkomst — die door de Spaanse Regering na inleiding van de procedure aan de Commissie is toegezonden — bleek voor de eerste keer duidelijk dat de 7 000 miljoen pta die ABB had geboden voor de geselecteerde activa, niet door de Staat/openbare crediteuren maar door CCC in ontvangst werd genomen. Dit bedrag vertegenwoordigde blijkbaar het maximum bedrag dat ABB bereid was bij te dragen om te voldoen aan zijn verplichtingen die voortvloeiden uit de met de vakbonden gesloten overeenkomst (namelijk vermindering van het aantal arbeidsplaatsen met 521 door stimuleringsmaatregelen en deelneming in het pensioenfonds). Daarom zullen deze 7 000 miljoen pta die CCC zal ontvangen althans gedeeltelijk worden gebruikt om aan de werknemers de bedragen uit de betalen waartoe ABB zich bij de overeenkomst met de vakbonden (zie punt 2) had verbonden.

Uit de tekst van de overeenkomst bleek tevens dat de geselecteerde activa van CCC (die bestonden uit alle vaste activa met uitzondering van bepaalde marginale terreinen en gebouwen) waren overgenomen door meer dan 20 verschillende, Spaanse dochterondernemingen van ABB, die hiertoe in het leven waren geroepen, namelijk: ABB Energia SA, ABB Generación SA, ABB Metrón SA, ABB Industria SA, ABB Motores SA, ABB Nortem SA, ABB Sabadell SA, ABB Galindo SA, ABB Trafodis SA, ABB Subestaciones SA, ABB Trafo SA, ABB Trafonor SA, ABB Trafosur SA, ABB Tracción SA, ABB Service SA, ABB Imasde SA, ABB Uno SA, ABB Dos SA, ABB Tres SA, ABB Cuatro SA, ABB Cinco SA, ABB Seis SA en ABB Siete SA.

Na de schikkingsovereenkomst wilde het CCC-concern alleen eigenaar blijven van de marginale terreinen en gebouwen waarvoor ABB geen belangstelling had. Daarbij zij aangetekend dat volgens de over-

eenkomst de niet door ABB geselecteerde activa geleidelijk onder supervisie van Esene Uno zouden worden afgestoten. Hieruit blijkt eens te meer dat ABB uiteindelijk de daadwerkelijke zeggenschap over CCC uitoefende. De opbrengst van deze liquidatie zou tenslotte gaan naar de Staat/openbare crediteuren.

Na al deze transacties zou de CCC tenslotte uitsluitend bestaan uit lege, te liquideren vennootschappen.

4. *Bedrijfsplan*

Zoals reeds medegedeeld bevond zich bij het commentaar van de Spaanse Regering tevens de tekst van het zogenaamde bedrijfsplan dat ABB had opgesteld en dat de Spaanse autoriteiten hadden aanvaard. Naast een uiteenzetting over de reeds genoemde strategie om zeggenschap te verkrijgen over de industriële activiteiten van CCC, bevatte dit plan tevens voor de eerste maal gegevens over bepaalde industriële door ABB in de toekomst te treffen maatregelen. Met name werd medegedeeld dat de dochterondernemingen van ABB die de activa van CCC hadden overgenomen, zich hadden verbonden om de komende vier jaar 5 600 miljoen pta te investeren. Behalve dit bedrag werden in de tekst van het zogeheten bedrijfsplan slechts in algemene termen gesproken over een aantal met de investeringen te bereiken doelstellingen (zie Koninklijk Besluit nr. 810/1990, „Boletin Oficial del Estado" nr. 148 van 21 juni 1990.

Hoewel de Commissie er om had verzocht, bevatte de tekst van het zogenaamde bedrijfsplan en de Spaanse opmerkingen geen toelichting over de wijze waarop de uitvoering zou worden gegeven aan de investering van 5 600 miljoen pta, noch enige kwantificering van de concrete gevolgen daarvan voor de produktiecapaciteit, de werkelijke produktie en de financiële en operationele indicatoren van de fabrieken.

Aangezien de Spaanse autoriteiten slechts zeer gedeeltelijk hadden geantwoord op de vragen die de Commissie had gesteld bij brief van 20 juni 1990, verzocht de Commissie de Spaanse autoriteiten bij brief van 6 november 1990 om nadere informatie en toelichting op de opmerkingen die zij de Commissie hadden doen toekomen. Met name hadden de Spaanse autoriteiten de volgende gevraagde gegevens niet verschaft: een afschrift van ieder op CCC uitgebracht bod en de correspondentie met de gegadigden, een afschrift van de correspondentie met de kopers gedurende de onderhandelingen, bijlagen bij de schikkingsovereenkomst; gedetailleerde herstructurerings- en bedrijfsplannen van de kopers, enz. In dezelfde brief wees de Commissie erop dat de Spaanse Regering tot dat ogenblik geen motivering had gegeven die door de Commissie kon worden gebruikt bij de beoordeling van de uiteindelijke verenigbaarheid van de steun die van de overheidsmaatregelen deel uitmaakte. Ten aanzien hiervan wees de Commissie erop dat kennisname van gedetailleerde herstructureringsprogramma's voor de industriële activiteiten van CCC volgens haar essentieel was om tot een oordeel te komen.

Er zij op gewezen dat de Commissie absoluut niet in staat is om tot een oordeel te komen over de verenigbaarheid van steunmaatregelen voor de redding en herstructurering van industriële activiteiten indien zij door de betrokken Lid-Staat niet wordt voorzien van gedetailleerde gekwantificeerde gegevens over de voorgelegde herstructureringsmaatregelen en het effect daarvan. Omdat deze gegevens ontbreken — de Spaanse autoriteiten hebben deze niet verschaft —, is de Commissie niet in staat zich uit te spreken over de noodzaak en het proportionele karakter van de steun en over het concurrentievervalsend effect daarvan.

Bij brief van 28 november antwoordden de Spaanse autoriteiten dat zij alle vragen van de Commissie huns inziens volledig hadden beantwoord en dat zij dus aan hun vorige antwoord niets hadden toe te voegen. Tevens betoogden zij nogmaals dat in de overheidsmaatregelen ten aanzien van CCC geen steun was opgenomen.

De schikkingsovereenkomst was naar het oordeel van de Spaanse autoriteiten een complexe transactie van wederzijdse concessies waarbij de overheid hetzelfde oogmerk had als elke particuliere crediteur in die omstandigheden, namelijk om haar vorderingen tot een zo hoog mogelijk bedrag gehonoreerd te zien. Daarom diende de schikkingsovereenkomst huns inziens niet te worden beschouwd als een afzien van schuldvorderingen. De Spaanse autoriteiten wezen er bovendien op, dat het treffen van een schikkingsovereenkomst in Spanje algemeen gebruikelijk is, die er niet op is gericht bepaalde bedrijven te steunen en daarom niet valt onder artikel 92, lid 1, van het Verdrag. Zij wezen er tevens op dat de commerciële praktijk pleitte voor buitengerechtelijke schikking om een faillissement te vermijden, omdat liquidatie van de activa en het beëindigen van de ondernemingsactiviteiten van de insolvente debiteur het gevolg daarvan zou zijn.

De Spaanse autoriteiten wezen de Commissie ook op de gelijkenis tussen de verkoopprocedure van de CCC-activa en de Franse wet 85/98 van 25 januari inzake faillissementsprocedures. In artikel 1 van deze wet wordt bepaald dat deze procedures tot doel hebben bedrijven, transacties en werkgelegenheid te beschermen en om hun schulden te liquideren. Volgens de Spaanse autoriteiten zijn deze doelstellingen gelijk met die welke zij zelf nastreefden met de schikkingsovereenkomst voor de schulden van CCC. Tevens wezen zij er in dit verband op dat de Commissie in haar eindbeschikking in de steunzaak van het Franse MFL de bijstand voor ontslagen werknemers bij de verkoop van de activa van dit bedrijf in het kader van de faillissementsprocedure niet als een vorm van steun aan de kopers van de activa had aangemerkt.

Tenslotte wezen de Spaanse autoriteiten erop dat de Commissie de kapitaalwinst bij de verkoop van de activa in het kader van de faillissementsprocedure in zowel bovengenoemde MLF-zaak als in de zaak Isoroy-Pinault niet als steun hadden aangemerkt. De Spaanse autoriteiten kwamen dan ook tot de slotsom dat het juridisch niet toelaatbaar zou zijn anders behandeld te worden dan bovengenoemde Franse bedrijven op grond van uiterlijke

vormverschillen tussen de schikkingsovereenkomst voor CCC en de procedure ingevolge de Franse wet 85/98.

Ten aanzien van de herstructureringsprogramma's voor de industriële activiteiten van CCC deelden de Spaanse autoriteiten mede dat zij de Commissie reeds alle gegevens over toekomstige investeringen van ABB waarover zij beschikten, hadden doen toekomen. Zij deelden mede dat, hoewel de overeenkomst met ABB geen verplichting inhield ten aanzien van de toekomstige produktiecapaciteit, uit de personeelsvermindering van 5 102 naar 2 915 impliciet bleek dat een aanzienlijke aanpassing van de produktiecapaciteit zou plaatsvinden. Een andere factor waaruit de bedoeling van capaciteitsvermindering sprak was volgens hen het sluiten van de fabriek te Erandio, waar naar schatting ongeveer 30 % van alle in Spanje geproduceerde wisselstroomgenerators worden vervaardigd. De Spaanse autoriteiten wezen erop dat de enige aan ABB gestelde voorwaarde was uitvoering te geven aan de industriële projecten als vastgesteld in de tekst van de schikkingsovereenkomst.

De Spaanse autoriteiten hebben ten slotte bij de aan de Commissie bij brief van 28 december 1990 toegezonden stukken de tekst van een brief van 20 juli 1989 van ABB aan het Spaanse Ministerie voor Industrie ingesloten. In deze brief bevestigde ABB de voorwaarden waaronder het concern bereid was de activa welke verband hielden met de industriële activiteiten van CCC, over te nemen. Een van deze voorwaarden was dat ABB verlangde dat de Staat de uitkeringen, pensioenfondsen en aanvullende sociale verplichtingen welke met de ontslagen verband hielden, voor zijn rekening zou nemen. De openbare crediteuren van CCC zouden intussen geen gebruik maken van hun rechten van beslag op de activa van CCC. Ten slotte zouden de openbare crediteuren afzien van invordering van nog openstaande schulden bij CCC of bij de dochterondernemingen die ABB zou oprichten om deze activa over te nemen. Tevens vermeldde deze brief de boekwaarde van de activa van CCC per 22 juni 1989. Volgens dit document hadden de activa die ABB van CCC voor 7 000 miljoen pta overnam een boekwaarde van 19 143 miljoen pta. De niet-geselecteerde activa die bij CCC zouden blijven berusten om daarna te worden geliquideerd ten gunste van de openbare crediteuren, hadden een boekwaarde van 4 874 miljoen pta en hun marktwaarde werd door ABB geschat op 6 964 miljoen pta. Uit dit document bleek tevens dat de fabriek te Erandio weliswaar, naar de Spaanse autoriteiten verklaarden, zal worden gesloten maar dat het machinepark en de apparatuur van deze fabriek door ABB was overgenomen.

De Spaanse autoriteiten antwoordden op gerichte vragen van de Commissie, dat ABB geen speciale belastingfaciliteiten zou genieten bij de transacties welke verband houden met de overname van de activa van CCC. Voorts deelden zij ten aanzien van een clausule in de schikkingsovereenkomst dat de kopers van de activa van CCC gevrijwaard zijn van nadelen die zouden kunnen voortvloeien uit feiten welke verband houden met oude schulden mede, dat het Gemeenschapsrecht van toepassing zou zijn in het geval van eventuele terugvordering op instigatie van de Commissie, aangezien overeenkomsten als de buitengerechtelijke overeenkomst in kwestie toepassing hiervan onmogelijk kunnen uitsluiten.

Ten aanzien van de opmerkingen van de Commissie over de toepassing van de in het Verdrag genoemde uitzonderingen, deelden de Spaanse autoriteiten mede dat de verenigbaarheid van de vermeende steunmaatregelen waarop deze procedure betrekking heeft, tenslotte een rechtsgrond kan vinden in de artikelen 92, lid 3, onder a) en c), van het Verdrag. Zij wezen er in dit verband op dat de inkrimping van het personeel van CCC voornamelijk zal plaatsvinden in de in Andalusië en Baskenland gelegen fabrieken, dat Andalusië een van de minder ontwikkelde regio's van Spanje is en Baskenland ernstig te lijden heeft onder een teruggang van de industrie. Voorts wezen de Spaanse autoriteiten erop dat de meeste fabrieken van CCC gelegen zijn in regio's die in aanmerking komen voor regionale steun: de fabrieken te Córdoba en Valladolid op grond van artikel 92, lid 3, onder a), en die te Trápaga, Galindo en Reinosa op grond van artikel 92, lid 3, onder c), van het Verdrag. Volgens de Spaanse autoriteiten wezen deze omstandigheden, alsmede de in artikel 130 A van het Verdrag en Protocol nr. 12 van de Akte van Toetreding van Spanje en Portugal genoemde beginselen van economische en sociale samenhang, op de mogelijkheid van toepassing van bovengenoemde uitzonderingen op het onverenigbaarheidsbeginsel.

Na contacten met de Spaanse autoriteiten deed ABB, bij brieven van 12 juni, 8 juli, 16 en 23 november 1992, 27 januari en 10 februari 1993, de Commissie nadere gegevens toekomen over het herstructureringsprogramma voor de voormalige werkzaamheden van CCC, die thans eigendom zijn van verscheidene ABB-dochterondernemingen in Spanje (zie hoofdstuk VIII).

V

De Spaanse autoriteiten hebben in het kader van de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag aangevoerd dat het overheidsoptreden bij de verkoop van de activa van CCC en vooral de overeenkomst voor het regelen van uitstaande schulden van deze bedrijven, beschouwd dienen te worden als de normale toepassing van algemene, uniform in Spanje geldende regels, die naar hun aard niet vallen in de werkingssfeer van artikel 93, lid 1, van het Verdrag.

De Commissie is daarentegen van mening, dat zowel het kwijtschelden van de schulden als de bijzondere tenlasteneming van de kosten van herstructurering van het personeel, steunbestanddelen in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag kunnen omvatten.

Het optreden van de overheid in deze wijkt af van het normale gedrag van zowel particuliere (zie het betoog in hoofdstuk VI) als van openbare crediteuren in omstandigheden welke overeenkomen met die welke zich in het geval van CCC voordoen. Bovendien vallen zij niet binnen het kader van algemene, uniform in Spanje toegepaste maatregelen.

Ten aanzien van het kwijtschelden van schulden zij erop gewezen dat het volgens Spaans recht overheidsinstellingen in beginsel niet is toegestaan aan debiteuren gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van schulden te verlenen. In artikel 39 van de algemene Spaanse wet op de begroting, gewijzigd bij wet nr. 37 van 29 september 1988, is namelijk bepaald dat het de overheid niet is toegestaan bij al dan niet buitengerechtelijke overeenkomsten af te zien van fiscale vorderingen of deze problemen bij arbitrage op te lossen, tenzij de Regering hieraan, na advies van de Raad van State, goedkeuring verleent. Openbare Spaanse crediteuren zijn daarom in beginsel verplicht om eventueel in het uiterste geval het faillissement van een debiteur ter zake van uitstaande schulden aan te vragen, zoals in beginsel elke particuliere crediteur zou doen. Om het innen van deze schulden te vergemakkelijken, is in het algemene Spaanse recht voor overheidsinstellingen zelfs een speciale invorderingsprocedure opgenomen, waarbij zij als preferentiële crediteuren worden aangemerkt. In tegenstelling tot deze algemene gang van zaken hebben de Spaanse autoriteiten aan de Commissie uitdrukkelijk medegedeeld dat zij opzettelijk hebben nagelaten de uitstaande schulden van CCC in te vorderen om een faillissement van CCC te voorkomen.

Voorts zij er op gewezen dat de openbare crediteuren, door te kiezen voor een schikkingsovereenkomst op de met ABB overeengekomen voorwaarde, ervan hebben afgezien een groter deel van de schulden te vorderen dan thans reeds is geïnd (zie hoofdstuk VI).

Uit het bovenstaande blijkt duidelijk het buitengewone karakter van het optreden van de overheid en de vooropgezette bedoeling om de industriële activiteiten van CCC te redden door een deel van de herstructureringskosten over te nemen.

Tevens zij erop gewezen dat bij bovengenoemd artikel van de Spaanse algemene wet op de begroting, anders dan de Spaanse autoriteiten betogen, niet een nieuwe categorie van surséance van betaling/faillissementprocedures in het leven is geroepen. Het geeft de overheid alleen de bevoegdheid om in bijzondere situaties af te zien van fiscale vorderingen, indien bepaalde procedurefasen zijn doorlopen, indien zodanig optreden strijdig kan zijn met het algemeen belang. Dit houdt in dat indien de Spaanse centrale overheid na advies van de Raad van State van fiscale vorderingen afziet, zij in beginsel volgens de Spaanse recht rechtmatig handelt (uiteraard dient een land principieel te handelen overeenkomstig de in de eigen wetgeving neergelegde beginselen). Niettemin kan het kwijtschelden van schulden door een Lid-Staat in bovengenoemde omstandigheden gemeenschapsrechtelijk gezien een vorm van steunverlening in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag zijn, aangezien het niet strookt met het gedrag van een particuliere, marktconform optredende schuldeiser.

Tenslotte zij erop gewezen dat bovengenoemd artikel 39 de Staat in elk geval niet de bevoegdheid geeft om kredieten van een Staatsbank kwijt te schelden of schulden aan de diensten van sociale zekerheid kwijt te schelden (in het geval van CCC respectievelijk 5 325 miljoen pta en 19 020 miljoen pta; zie hoofdstuk III).

Wat betreft het overnemen van de uitgaven voor herstructurering van het personeel, lijdt het geen twijfel dat de Staat, als crediteur van de bedrijven in beginsel geen enkele verplichting had de lasten van hun personeelsherstructureringsmaatregelen te dragen. Toch werd hiertoe besloten op grond van wet 27/1984, een door de Spaanse autoriteiten erkende steunregeling.

Algemeen kan worden gesteld dat de Staat ongebruikelijk en anders dan een particuliere crediteur is opgetreden, door niet alleen af te zien van het invorderen van schulden maar zelfs de financiering van de herstructurering van het personeel voor haar rekening te nemen om de industriële activiteiten gaande te kunnen houden.

Samenvattend kan worden gezegd dat de hier te beoordelen overheidsmaatregelen voor de Staat financiële uitgaven hebben meegebracht die niet kunnen worden aangemerkt als algemene maatregelen. Feitelijk hebben, zoals wordt uiteengezet in hoofdstuk VI, zowel het kwijtschelden van uitstaande schulden in het kader van de schikkingsovereenkomst — die uiteindelijk is gebaseerd op het in het Spaanse burgerlijk wetboek opgenomen beginsel van contractvrijheid — als het overnemen van de met de personeelsherstructurering samengaande uitgaven op grond van een erkende steunregeling, de redding betekend voor de industriële activiteiten van CCC, met de bedoeling het onder zeggenschap van ABB te doen voortbestaan.

VI

Bij het onderzoek naar het optreden van de Spaanse autoriteiten is de Commissie nagegaan in hoeverre dit overheidsoptreden steunelementen in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag omvat.

Bij de beslissing van de Commissie van 25 juli 1990 om de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden, was zij van oordeel dat de volgende maatregelen overheidssteun konden inhouden:

a) *Kwijtschelding van schulden ten bedrage van 35 910 miljoen pta*

Bezien van het standpunt van een rationele particuliere belegger heeft het kwijtschelden van schuld alleen zin indien de crediteur hierdoor, vergeleken met de andere openstaande mogelijkheden, van een zo hoog mogelijke honorering van zijn vorderingen wordt verzekerd.

Bedenkende dat de overheid tegenover het CCC-concern de positie van preferentiële crediteur innam, met aanspraken die zekergesteld waren door hypotheekrechten en preventieve beslagrechten (anotación preventiva de embargo) op de vaste activa van de bedrijven (zie hoofdstuk IV, punt 3), kon de overheid, hoewel het CCC-concern insolvent was, tenminste een bedrag geïnd hebben dat gelijk was aan de opbrengst van de stuksgewijs verkochte in zekerheidstelling ge-

geven activa, vrij van liquidatiekosten, indien zij was overgegaan tot executie van een faillissement en van beslagrechten.

Op grond van de schikkingsovereenkomst (zie hoofdstuk III en hoofdstuk IV, punt 3) hebben de openbare crediteuren van CCC afgezien van hun vordering van 35 910 miljoen pta en zullen zij de opbrengst ontvangen van de liquidatie van de activa waarvoor ABB geen belangstelling heeft. Deze activa, waarvan de afgeschreven boekwaarde per 22 juni 1989 4 874 miljoen pta bedroeg, zouden volgens een voorlopige schatting van de Spaanse autoriteiten 7 000 miljoen pta opbrengen. De openbare crediteuren zullen echter, in tegenstelling tot deze invorderingsprocedure en in weerwil van bovengenoemde zekerheden en rechten op de resterende activa, geen gelden ontvangen uit de door ABB geselecteerde activa waarvan de afgeschreven boekwaarde op 22 juni 1989 19 143 miljoen pta bedroeg.

Hieruit blijkt dat het optreden van de openbare crediteuren in het kader van de schikkingsovereenkomst, anders dan de Spaanse autoriteiten voorhielden, waarbij voor de door ABB geselecteerde activa absoluut niets werd ontvangen en de herstructureringskosten voor het personeel voor rekening van de autoriteiten kwam, (zie onder b) niet beantwoordt aan het doel van de Staat om zijn aanspraken maximaal te realiseren, zoals elke particuliere crediteur voorbijgaande aan alle overwegingen van sociale, regionale en sectoriële aard in dergelijke omstandigheden zou doen, maar met de doelbewuste intentie van de autoriteiten om de industriële werkzaamheden van CCC te redden door een faillissement te voorkomen. Hierbij zij erop gewezen dat de Spaanse autoriteiten er in hun commentaar op hebben gewezen dat CCC failliet zou zijn gegaan en de industriële werkzaamheden van het concern zouden zijn beëindigd, indien de openbare crediteuren hun zekerheden over de activa van de bedrijven zouden hebben geëxecuteerd (zie hoofdstuk IV, tweede deel).

In het licht van het bovenstaande moet de Commissie tot de conclusie komen dat het afzien door de openbare crediteuren van de uitstaande schulden van CCC ten bedrage van 35 910 miljoen pta, verminderd met de opbrengst die de Staat ontvangt uit de liquidatie van de niet door ABB geselecteerde activa, een vorm van steun is voor de lopende industriële werkzaamheden van CCC. Door af te zien van het innen van een bedrag ter grootte van bovengenoemde nettokwijtschelding van schuld, heeft de overheid als medeondertekenaar van de schikkingsovereenkomst de industriële werkzaamheden van CCC van sluiting gered, waardoor het mogelijk werd de exploitatie als een lopend concern onder zeggenschap van ABB voort te zetten. Hierbij zij aangetekend dat deze industriële werkzaamheden momenteel worden uitgevoerd door de in hoofdstuk IV, punt 3, genoemde dochterondernemingen van ABB. Door de geldelijke steun van de Spaanse autoriteiten zijn deze ondernemingen doelbewust in de rechten getreden van het CCC-concern, wat de eigendom van de industriële activa betreft, zonder dat zij de last van de gecumuleerde schulden van dit concern behoefden te dragen.

Het steunkarakter van dit optreden ten aanzien van de verschillende dochterondernemingen van ABB blijkt duidelijk uit het feit dat voor de kwijtgescholden schulden zekerheden waren gesteld in de vorm van hypotheek- en preventieve beslagrechten (embargos preventivos) op de vaste activa van CCC. Indien de Staat in deze omstandigheden de schulden van CCC niet had kwijtgescholden en niet tevens had afgezien van zijn rechten op de als zekerheid gegeven activa, zouden de desbetreffende dochterondernemingen van ABB in deze omstandigheden, als eigenaars van de in zekerheid gegeven activa, verplicht zijn geweest deze schulden te honoreren.

b) *De financiering van uitgaven welke verband houden met een programma voor personeelsherstructurering, met buitengewone uitgaven voor de Staat van naar schatting 15 000 tot 30 000 miljoen pta*

Toen de vakbonden, ABB en de Staat in december 1989 na lange onderhandelingen overeen waren gekomen dat ABB 2 915 van de in totaal 5 102 werknemers van het CCC-concern (zie hoofdstuk III) zou overnemen, zetten ABB en de Staat de onderhandelingen voort over de onderlinge verdeling van de financiering van de inkrimping van het personeel met 2 187 werknemers die in de overeenkomst besloten lag. In de overeenstemming die zij tenslotte bereikten, was overeengekomen dat ABB hierin ten hoogste 7 000 miljoen pta zou bijdragen en de Staat het resterende bedrag voor zijn rekening zou nemen, overeenkomstig de bij wet 27/1984 ingestelde steunregeling.

De toezegging van ABB in het kader van bovengenoemde overeenkomst werd omschreven in één van de clausules van de schikkingsovereenkomst die op 3 juli 1990 werd ondertekend en welke inhield dat ABB 7 000 miljoen pta (inclusief BTW) zou betalen aan CCC voor de activa waarop ABB een bod had uitgebracht. Overeenkomstig deze clausule had CCC zich verbonden om dit bedrag te bestemmen voor de financiering van de toezeggingen die ABB had gedaan in het kader van de overeenkomst met de vakbonden. In de praktijk betekende dit dat 7 000 miljoen pta zouden worden besteed aan de afvloeiingskosten van 521 werknemers die niet in aanmerking kwamen voor steun in het kader van de steunregeling van wet 27/1984.

De Staat accepteerde zijnerzijds, om het ontslag van de 1 666 overige werknemers mogelijk te maken zonder dat dit verdere kosten voor ABB meebracht, de door de Spaanse Regering in december 1987 op grond van de steunregeling van wet 27/1984 (zie hoofdstuk III) goedgekeurde steunmaatregelen uit te voeren. Hierdoor financiert de Staat de kosten die

verband houden met de vervroegde uittreding van bovengenoemde 1 666 werknemers van CCC. Er zij op gewezen dat de steunregeling van wet 27/1984 de mogelijkheid bood van vervroegde uittreding met bijzondere voordelen voor werknemers boven 55 jaar van bedrijven die op grond van genoemde wet als in herstructurering zijnde werden aangemerkt. De Spaanse autoriteiten hebben meegedeeld dat de door de centrale overheid op grond van wet 27/1984 toegewezen begrotingsmiddelen voor de 1 666 werknemers van CCC 15 019 miljoen pta bedraagt.

Uit het bovenstaande blijkt dat het optreden van de overheid dat hier wordt bezien, bepalend is geweest voor de redding van de industriële activiteiten van CCC, omdat dit optreden het mogelijk heeft gemaakt tot een overeenkomst te komen met de werknemers, zonder betwistingsprocedures die voor CCC tot een faillissementsprocedure zouden hebben geleid (waarbij erop wordt gewezen dat CCC financieel niet in staat was de uittredingsuitkeringen voor afvloeiende werknemers zelf te financieren) en ABB feitelijk in staat heeft gesteld de industriële activiteiten met een aanzienlijk afgeslankte personeelssterkte voort te zetten. Naar de Spaanse autoriteiten hebben erkend (zie hoofdstuk III) zou het personeel van CCC, omdat er geen regeling voor vervroegde uittreding bestond, de overeenkomst met ABB niet hebben aanvaard, omdat dit concern niet bereid was voor de personeelsherstructurering meer bij te dragen dan de 7 000 miljoen pta die reeds betaald waren in verband met het ontslag van 521 werknemers.

Eens te meer zij erop gewezen dat de overeenkomst met de werknemers was gesloten tussen de Staat en ABB, zonder dat CCC hierbij betrokken was. Hieruit blijkt het overwicht van ABB bij deze transactie.

In ieder geval vertegenwoordigt het bedrag van 15 019 miljoen pta niet de waarde van de steun, die zowel de voortgezette werkzaamheden van CCC als ABB ontvangen in het kader van de vervroegde uittredingsregeling die werd toegepast om het personeelsbestand met 1 666 personen te verminderen.

Dit bedrag vertegenwoordigt tevens de uitgaven die de vervroegde uittredingsregeling voor de Staat meebrengt en de uitkering die de werknemers op grond daarvan ontvangen. Dit aspect van het optreden van de Staat tegenover de werknemers omvat geen steunbestanddeel in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag, dat betrekking heeft op steun aan bepaalde ondernemingen of de produktie van bepaalde goederen.

Om vast te stellen welk steunbedrag daadwerkelijk is ontvangen door de betrokken bedrijven moet men het volgende overwegen. In normale omstandigheden zouden de 1 666 ontslagen werknemers ten minste de minimum-uittredingsuitkering hebben ontvangen waarop ze recht hadden op grond van de algemene Spaanse wetgeving. Ten aanzien hiervan is in artikel 51, lid 10, van wet 8/1980 van 10 maart („Estatuto de los Trabajadores" — Rechtspositie werknemers) bepaald dat een werknemer die wordt ontslagen om technische of economische redenen of door overmacht, recht heeft op een uitkering van 20 dagen loon per dienstjaar, met een maximum van twaalf maanden.

Daarom bevat de financiering door de Staat van de kosten die verband houden met de vervroegde uittreding van 1 666 werknemers van CCC van ouder dan 55 jaar, een steunbestanddeel dat gelijk is aan de totale waarde van bovengenoemde minimum wettelijke uitkeringen die bij het ontslag van deze werknemers hadden moeten betaald worden ingeval de litigieuze overheidsmaatregel niet zou zijn genomen.

Op de vraag aan wie de hierboven gekwantificeerde steun ten goede is gekomen dient te worden geantwoord dat dit de lopende industriële werkzaamheden van CCC zijn, die thans onder zeggenschap van de nieuwe eigenaar ABB vallen. De concurrentiepositie van deze industriële activiteiten is aanzienlijk versterkt nu zij bevrijd zijn van de grote financiële last die afvloeiende werknemers meebrengen. Ook wijst de Commissie er aan de hand van de beschikbare gegevens op, dat het overheidsoptreden in kwestie vooraf in onderling overleg tussen de Staat en ABB was overeengekomen, zonder dat CCC daarbij betrokken was, om de overname door ABB van de door de Staat gesteunde industriële bedrijven te vergemakkelijken.

De Commissie moet dan ook tot de slotsom komen dat de financiering door de Staat van de uitgaven voor vervroegde uittreding van de 1 666 werknemers van CCC boven de 55 jaar een vorm van steun aan ABB is, die gelijk is aan het totaal van de minimum wettelijke uitkeringen die deze werknemers bij ontslag zouden hebben ontvangen indien de Staat hierbij geen maatregelen had getroffen.

Opgemerkt zij dat, indien de Staat zich afzijdig had gehouden en indien CCC voor faillissement was behoed, alleen ABB in staat zou zijn geweest om deze uitkering aan de 1 666 werknemers van CCC uit te betalen, aangezien CCC insolvent was. Tevens zij erop gewezen dat, zoals reeds betoogd, ABB zelfs hogere uittredingsuitkeringen had toegezegd en ook betaald voor de 521 werknemers van CCC die jonger dan 55 jaar waren en daarom niet in aanmerking kwamen voor overheidssteun op grond van de steunregeling van wet 27/1984. Tenslotte zij er nogmaals op gewezen dat deze steun voortvloeit uit een overeenkomst tussen de Staat en ABB zonder dat CCC daarbij betrokken was op grond waarvan beide partijen besloten de kosten voor het verminderen van de personeelssterkte van de thans door ABB geëxploiteerde fabrieken te delen.

c) *Andere potentiële elementen van overheidssteun bij de afstoting van de activa van CCC (verminderde verkoopprijs, belastingvoordelen, toezeggingen om overheidsorders te plaatsen)*

In hun mededeling aan de Commissie hebben de Spaanse autoriteiten officieel verklaard dat de nationale algemene belastingvoorschriften van kracht zullen zijn bij de transacties die betrekking hebben op de verkoop van de activa van CCC en dat de kopers van deze activa geen belastingvermindering of -vrijstelling zullen genieten.

Anderzijds hebben Spaanse autoriteiten verklaard dat de Staat tegenover ABB geen andere verplichtingen of verbintenissen is aangegaan dan in de beschikkingsovereenkomst zijn vastgesteld. In dit verband is de Commissie nagegaan of de tekst van de overeenkomst geen verbintenis inhoudt tot het plaatsen van overheidsopdrachten bij ABB-bedrijven.

Tenslotte blijkt duidelijk uit de door de Spaanse autoriteiten verstrekte gegevens dat de verkoop van de CCC-activa plaatsvond tussen twee particuliere bedrijven, namelijk CCC en ABB, aangezien deze activa nooit staatseigendom zijn geweest. Daarom is steun in de vorm van een lagere verkoopsprijs van activa die geen staatseigendom zijn, in dit geval in beginsel niet mogelijk. Ook zou, zelfs indien de tenslotte vastgestelde prijs voor de overdracht van de eigendom van de activa van CCC tussen de desbetreffende particuliere concerns beïnvloed zou zijn door één van de vormen van staatssteun aan de bij deze transactie betrokken marktdeelnemers als geïdentificeerd onder a) en b), deze prijsverandering geen nieuw steunelement zijn maar het logische gevolg van reeds eerder vastgestelde steunelementen.

Wat de opmerkingen van de Spaanse autoriteiten ten aanzien van de overeenkomst tussen dit geval van overheidssteun en twee andere door de Commissie in het verleden onderzochte gevallen, welke betrekking hadden op de Franse bedrijven MFL en Isoroy-Pinault, zij erop gewezen dat de Commissie in het geval van CCC heeft vastgesteld dat de Spaanse autoriteiten de schulden van deze bedrijven bij wijze van uitzondering en discretionair hebben kwijtgescholden, terwijl de Commissie ten aanzien van MFL of Isoroy-Pinault niets bekend is van een beslissing van de Franse autoriteiten om een schuld kwijt te schelden. Daarom kon de Commissie dan ook geen bezwaar maken tegen een zodanige maatregel van de Franse Regering ten behoeve van deze bedrijven.

Anderzijds kan de Commissie geen overeenkomst zien in de steun die werd uitbetaald aan de werknemers van MFL en die welke aan de werknemers van CCC wordt uitgekeerd. In het geval van MFL besloot de Franse Regering tot steunverlening toen de curator het overnamebod van de geselecteerde gegadigden had aanvaard, waarbij een bepaald aantal werknemers werd uitgesloten. In ieder geval was de koper niet principieel verplicht om met de werknemers te onderhandelen van MFL over enige vorm van compensatie, en zodanige onderhandeling vonden ook niet plaats, omdat dit bedrijf aan de curator een bepaald voorstel deed. In het geval van MFL onthief de aan de werknemers verleende steun dit bedrijf niet van enige rechtstreekse of indirecte verplichting ten aanzien van de werknemers. In tegenstelling hiertoe besloot de Staat in de CCC-zaak tijdig, in 1987, tot steunverlening aan de werknemers, met het doel de overname van het bedrijf te vergemakkelijken zoals de Spaanse autoriteiten uitdrukkelijk hebben erkend. Bovendien heeft ABB, en niet CCC, onderhandeld over uittredingsuitkeringen aan de werknemers die niet in aanmerking komen voor steun op grond van de steunregeling van wet 27/1984 en deze ook toegezegd; ABB zou dus ook compensatie moeten uitkeren aan de op kosten van de Staat vervroegd uittredende werknemers, om hun goedkeuring te krijgen voor de buiten de faillissementsprocedure om overeengekomen transactie, indien de Staat geen maatregelen had getroffen. Daarom waren de overheidsmaatregelen ten behoeve van de werknemers van CCC duidelijk bedoeld om de voortzetting van de industriële werkzaamheden van CCC met een sterk ingekrompen personeelsbestand mogelijk te maken. Anderzijds heeft deze maatregel laatstgenoemd concern ontlast van de uitgaven die het zou hebben moeten dragen om deze afslanking te bekostigen, gezien de op dit concern rustende verplichtingen om te onderhandelen met de werknemers om hun instemming te verkrijgen voor de voorgenomen overname, zonder dat het tot een faillissement behoefde te komen. In dit verband zij erop gewezen dat de overname de overdracht van alle industriële activa van CCC aan andere bedrijven meebracht. In het licht van het bovenstaande is ABB de uiteindelijke ontvanger van de steun.

Tenslotte vielen de bedrijven van het CCC-concern, in tegenstelling tot de Franse zaken waarin de bedrijven overeenkomstig de Franse faillissementswet in beheer waren bij curatoren en de activa werden verkocht op grond van een gerechtelijke uitspraak ten behoeve van de crediteuren, niet onder de Spaanse faillissementswet, omdat de Spaanse autoriteiten er de voorkeur aan gaven CCC niet tot surséance van betaling te dwingen, en hun activa werden verkocht op grond van een privaatrechtelijke overeenkomst tussen CCC en ABB, zodat de Staat niets ontving voor de door ABB geselecteerde activa, naar de Spaanse autoriteiten in hun opmerking aan de Commissie hebben erkend.

Daarom kan de Commissie niet aanvaarden dat er op essentiële punten overeenkomst bestaat tussen genoemde Franse zaak en de CCC-zaak.

De Commissie moet dan ook, na diepgaand onderzoek van de haar voorgelegde gegevens en opmerkingen, tot de slotsom komen dat de maatregelen van de Spaanse autoriteiten bij de verkoop van de activa van het CCC-concern twee elementen van steunverlening in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag omvatten en wel aan de

dochterondernemingen van ABB, die momenteel de lopende industriële werkzaamheden van CCC exploiteren en de activa van dit concern in eigendom hebben; de verleende steun bestaat uit de volgende bestanddelen:

— het kwijtschelden van vorderingen van 35 910 miljoen pta verminderd met de opbrengst die de openbare crediteuren van CCC ontvangen voor de niet door ABB geselecteerde activa, en

— de waarde van de minimum wettelijke uitkering bij ontslag waar de 1 666 vervroegd uitgetreden werknemers van CCC ten laste van de Staat recht op hebben; overeenkomstig artikel 51, lid 10, van wet 8/1980 („Estatuto de los Trabajadores" — Rechtspositie werknemers) bedraagt de minimum wettelijke uitkering bij werknemers: 20 dagen loon per dienstjaar, met een maximum van twaalf maanden.

Bovengenoemde steunelementen hebben invloed op het handelsverkeer tussen de Lid-Staten en vervalsen de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt of dreigen deze te vervalsen in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag.

Indien de Staat de marktpositie van bepaalde bedrijven of economische activiteiten ten opzichte van de concurrentie in de Gemeenschap versterkt of helpt in stand te houden, moet dit worden geacht invloed te hebben op die andere ondernemingen of economische activiteiten.

Ten aanzien hiervan zij erop gewezen dat de intracommunautaire mededinging en het handelsverkeer tussen de Lid-Staten in de sector elektrische apparatuur bijzonder hevig is. In de vroege jaren tachtig kreeg de industrie voor hoogspanningsapparatuur te maken met een instorting van de wereldvraag, hetgeen leidde tot een escalatie van de mededinging en een onrustbarende overcapaciteit. Hierdoor kwamen de prijzen en winsten sterk onder druk te staan. Hoewel er sindsdien enige capaciteitsvermindering heeft plaatsgevonden, is de mededinging niet af- maar eerder toegenomen door de geleidelijke opbouw van de eengemaakte markt. Minder handelsbelemmeringen, grotere openbaarheid bij het verlenen van overheidsopdrachten en een trend naar gemeenschappelijke normen dwingen de bedrijven ertoe hun concurrenten nauwlettender in het oog te houden. Daardoor bevindt het bedrijfsleven zich in een herstructureringsfase waarbij sterke nadruk komt te liggen op een rendabele bedrijfsvoering en een gerationaliseerd personeelsbeleid. In dit verband vinden in de sector ook fusies en overnamen plaats die niet alleen gericht zijn op schaalvergroting maar ook op het opbouwen van een positie op buitenlandse markten.

Het intracommunautaire handelsverkeer van elektrische machines en apparaten (NACE-code 34, exclusief elektronica) is in de jaren tachtig aanzienlijk toegenomen. Tussen 1982 en 1988 is het verdubbeld tot 26 000 miljoen ecu (vergelijk uitvoer naar derde landen in 1980: 20 000 miljoen ecu). In ruimer verband bezien, bedroeg het aandeel van elektrische machines en apparaten in 1988 5 % van de totale intracommunautaire handel (vergelijk: 1982: 3,9 %) en is het de op zes na grootste sector. Anderzijds hebben de marktsegmenten die overeenkomen met het basisproduktparket van de voormalige CCC-installaties — die thans eigendom van ABB zijn — ook aanzienlijke schommelingen in het intracommunautaire handelsverkeer te zien gegeven. De intracommunautaire handel van elektrische motoren en generatoren (Nimexe-codes 8501 en 8504) bedroeg in 1988 2 519 miljoen ecu. Voor hoogspanningsschakelapparatuur bedroeg de intracommunautaire handel in 1989 262 miljoen ecu. Het intracommunautaire handelsverkeer in hoogspanningstransformatoren bedroeg in 1988 249 miljoen ecu. Vooral dit laatste segment van de markt geeft een ruim overschot van aanbod ten opzichte van de vraag te zien en daarom is het onmogelijk dat alle fabrikanten hun capaciteit hiervoor vol bezet houden. De strijd om de markt is daarom zeer hevig en zal dit de komende jaren blijven (zie Panorama van de EG-industrie 1991-1992, hoofdstuk 11, Bureau voor Officiële Publikaties van de Europese Gemeenschappen 1991).

De Commissie wijst erop dat, hoewel het CCC-concern op het eerste gezicht geen grote bijdrage voor de Spaanse exportmarkt leverde, hun industriële installaties een aanzienlijk aandeel in de Spaanse markt hadden en zullen hebben, met circa 50 % van zowel de nationale werkgelegenheid als van de produktiecapaciteit in de sector, naar de Spaanse autoriteiten in hun mededeling hebben bekendgemaakt. Daarom zal alle steun die hieraan wordt verleend hun concurrentiepositie versterken en er de oorzaak van zijn dat hun Spaanse marktaandeel groot blijft ten koste van andere communautaire concurrenten die op de Spaanse markt trachten te penetreren en geen steun ontvangen (zie het arrest van het Hof van Justitie van 13 juli 1988 in zaak C-102/87 [1]).

Tenslotte zij erop gewezen dat het ABB-concern, de tegenwoordige eigenaar van de vroegere installaties van CCC, de grootste wereldproducent in de sector elektrische machines en apparaten is met in 1989 een geconsolideerd verkoopcijfer van circa 12 000 miljoen ecu, dit wil zeggen bijna tweemaal zoveel als de naastvolgende producent in deze sector.

Ten aanzien van de concurrentiebeperkende effecten van de hier aan de orde zijnde steunelementen zij er tenslotte op gewezen dat de Commissie bij haar onderzoek heeft geconstateerd dat het Spaanse Hof voor de instandhouding van de mededinging, bij resolutie van 20 december 1988, bevestigd in de plenaire zitting van 13 april 1989 (bekendgemaakt in de ICE-Bulletins 10-16 juli 1989 en 12-18 juni 1989) voor recht heeft verklaard dat zowel de steun voor de sociale herstructurering van het CCC-concern als het uitblijven van invordering van de openstaande schulden aanleiding kon geven tot concurrentievervalsing in de Spaanse sector van elektrische apparatuur. Daarom heeft het Spaanse Hof aanbevolen dat de Spaanse Regering, indien tenslotte voor sociale of industriële redenen steun wordt toegekend, de intensiteit moet beperken tot het noodzakelijk minimum, ten einde de gevolgen voor de concurrentie zo gering mogelijk te houden, waarbij niet alleen het nationale maar ook het

[1] Jurispr. 1988, blz. 4067.

internationale verband in de overwegingen moet worden betrokken.

Wat betreft de bedrijven waaraan de steun tenslotte ten goede kwam — de dochterondernemingen van ABB die de activa van CCC hadden overgenomen — wijst de Commissie erop dat zij er in deze beschikking oog voor heeft gehad dat de Spaanse autoriteiten en ABB waren overeengekomen dat deze bedrijven geen nadeel mochten ondervinden van de uit het verleden daterende schulden van CCC. Om dit te voorkomen kwamen beide partijen overeen dat de dochterondernemingen van ABB de activa van CCC zouden overnemen en daarbij in de schikkingsovereenkomst verklaren dat de daaronder vallende maatregelen op generlei wijze dienen te worden beschouwd als een vorm van overgang van ondernemingen.

Ondanks het bovenstaande moet de Commissie tot de slotsom komen dat de ontvanger van de steun in deze CCC-zaak — de dochterondernemingen van ABB —, in tegenstelling tot andere gevallen van overheidssteun (zie bij voorbeeld de Beschikking 89/661/EEG van de Commissie, Alfa Romeo/Fiat), geen derde economische partij is geweest die niet was betrokken bij de gebeurtenissen die plaatsvonden voordat de dochterondernemingen de activa overnamen, maar een actieve partij die vooraf met de Staat had onderhandeld over de voorwaarden waarvan de Commissie tenslotte heeft vastgesteld dat zij steunbestanddelen bevatten.

Zoals omschreven in de terzake dienende hoofdstukken van deze beschikking, bestaat er een onmiskenbaar verband tussen de maatregelen van de overheid en het feit dat ABB er tenslotte mee instemde om de zeggenschap over CCC te gaan uitoefenen. Dit blijkt zowel uit het kwijtschelden van schulden en het afzien van de rechten op de voor deze schulden gestelde zekerheden, als uit de uitzonderlijke overname van de sociale herstructureringskosten als tussen de Staat en ABB overeengekomen na het aanvaarden van de plannen tot overname door ABB.

Wederom heeft de Commissie vastgesteld dat voor de economische activiteiten die verband houden met de activa van CCC overheidssteun is verstrekt, aangezien de Staat op de reeds genoemde met ABB overeengekomen voorwaarden van overname, er niet alleen van heeft afgezien om geld terug te vorderen, maar bovendien aanzienlijke bijzondere bijdragen heeft geleverd om te voorkomen dat deze economische activiteiten zouden verdwijnen. Bovendien blijkt uit de bijzondere omstandigheden van de zaak dat de hele transactie een vooropgezet plan is om ABB in staat te stellen de exploitatie van de produktieactiviteiten van CCC voort te zetten, zonder tevens een aanzienlijk deel van de financiële verplichtingen over te nemen die ABB zou hebben moeten dragen om over deze activiteiten zeggenschap te verkrijgen, voordat hierover een faillissement zou zijn uitgeproken.

VII

Gemeenschapsrechtelijk zijn bovengenoemde steunelementen aan de desbetreffende dochterondernemingen van ABB (zie lijst hiervan in hoofdstuk IV, punt 3), zowel de schuldkwijtschelding — het eerste steunelement — als de financiering van de uitgaven voor de sociale sanering — het tweede steunelement —, onrechtmatig, want door de Spaanse regering verleend in strijd met artikel 93, lid 3, van het Verdrag.

Ten aanzien van de goedkeuring in december 1987 van de steun aan de werknemers van CCC op grond van de op wet 27/1984 berustende steunregeling, kan worden opgemerkt dat deze alleen mogelijk was door onrechtmatige verlenging van de looptijd van bepaalde hoofdstukken van deze steunregeling met een jaar tot eind 1987. Deze verlenging werd door de Spaanse Regering op 24 december 1986 goedgekeurd, hetgeen strijdig was met de in artikel 93, lid 3, van het Verdrag vervatte verplichtingen tot aanmelding bij de Commissie met het oog op voorafgaande goedkeuring. De verlenging van de desbetreffende steunregeling en het op grond daarvan verlenen van de steun in kwestie zonder voorafgaande kennisgeving aan de Commissie zijn dus gemeenschapsrechtelijk onrechtmatig.

Ten aanzien van het kwijtschelden van schulden hebben de Spaanse autoriteiten in de aan de Commissie verstrekte gegevens toegegeven dat zij in augustus 1989 formeel waren ingegaan op een aanbod van ABB om de zeggenschap over te nemen over de industriële werkzaamheden van het particuliere CCC-concern (zie hoofdstuk III). Dit aanbod gold, luidens de brief van ABB aan het Spaanse Ministerie van Industrie van 20 juli 1989 (zie hoofdstuk IV), alleen indien de Staat bereid zou zijn om alle lopende schulden van de bedrijven kwijt te schelden. Hieruit blijkt dat de Spaanse autoriteiten deze steun in augustus 1989 onherroepelijk aan ABB hadden toegezegd zonder de Commissie hiervan in kennis te stellen.

Ten aanzien van de wettelijke op grond van het Spaanse recht gevolgde procedure voor de uitvoering van de steun zij opgemerkt dat de Spaanse regering op grond van de resolutie van het Spaanse Parlement van 22 maart 1988 de administratieve procedure hadden ingeleid door de steunvoornemens in kwestie voor te leggen aan de „Comisión Delegada del Gobierno para Asuntos Económicos", die de steun in juli 1989 verleende. Ook de Spaanse Raad van State werd geraadpleegd. Een en ander was niet overeenkomstig artikel 93, lid 3, van het Verdrag vooraf ter kennis van de Commissie gebracht, in weerwil van de welomschreven beginselen inzake het onrechtmatige karakter van de steun en inzake kennisgeving door de Commissie aan de Lid-Staten.

In haar brief aan de Lid-Staten van 27 april 1989, waarin zij de Lid-Staten herinnert aan de op grond van artikel 93, lid 3, van het Verdrag, op hen rustende verplichtingen, wees de Commissie erop dat een Lid-Staat zijn aanmeldingsverplichtingen niet nakomt indien een begin is gemaakt met de uitvoering van de voorgenomen maatregelen. Met „tot uitvoering brengen van voorgenomen maatregelen" wordt niet bedoeld de feitelijke uitbetaling van de steun aan de ontvanger daarvan, maar de voorafgaande maatregelen van het instellen of ten uitvoer leg-

gen van de steun op wetgevend niveau, overeenkomstig de constitutionele regels van de desbetreffende Lid-Staat. De steun wordt daarom geacht tot uitvoering te zijn gebracht zodra een begin is gemaakt met de wetgevende procedure op grond waarvan de steun kan worden verleend.

In het onderhavige geval is het duidelijk dat de steun reeds was toegekend zonder overeenkomstig artikel 93, lid 3, van het Verdrag, bij de Commissie te zijn aangemeld, lang voordat de Spaanse autoriteiten voor de eerste maal bij brieven van februari en april 1990 aan de Commissie hierover gegevens hadden verstrekt. Op dat ogenblik was de steun reeds definitief toegezegd in een aantal besluiten van verschillende nationale bestuurslichamen, die nooit ter kennis van de Commissie waren gebracht.

Tenslotte zij erop gewezen dat door dit besluit van december 1987 om steun op grond van wet 27/1984 te verlenen, voor de werknemers van de desbetreffende bedrijven rechten en voor de overheid verplichtingen waren ontstaan.

De Spaanse autoriteiten die ontkennen dat de maatregelen steun inhouden, kunnen niet voorbijgaan aan het feit dat het Spaanse Hof voor de verdediging van de mededinging al op 22 december 1988 verklaarde dat zowel de op grond van wet 27/1984 getroffen sociale maatregelen als de kwijtschelding van schulden (met name die welke betrekking hebben op de sociale-zekerheidspremies) een vorm van steun kunnen zijn die de mededinging vervalst. In weerwil daarvan zijn de steunvoornemens niet ter kennis van de Commissie gebracht.

Daarom moet de Commissie tot de slotsom komen dat de aan de dochterondernemingen van ABB verleende en in hoofdstuk VI van deze beschikking genoemde steun onrechtmatig is, aangezien de Spaanse Regering het in artikel 93, lid 3, van het Verdrag bepaalde niet is nagekomen.

De situatie die is ontstaan door deze inbreuk op de Verdragsbepalingen is bijzonder ernstig, aangezien de overheidsmaatregelen waarmede deze steun gepaard ging reeds tot uitvoering zijn gebracht. Er zij op gewezen, dat de onrechtmatigheid van de desbetreffende steun niet achteraf ongedaan kan worden gemaakt, gelet op het dwingende karakter van de procedurevoorschriften welke zijn vervat in artikel 93, lid 3, van het Verdrag, die ook ten aanzien van het overheidsbeleid van belang zijn en waarvan de rechtstreekse werking is erkend door het Hof van Justitie in zijn uitspraak van 19 juni 1973 in zaak 77/72, Capolongo (1).

Niettemin is de Commissie verplicht uitvoering te geven aan de met artikel 93, lid 2, van het Verdrag verband houdende procedures, naar door het Hof van Justitie in zijn uitspraak van 14 februari 1990 in zaak C-301/87, Frankrijk/Commissie (2), is bevestigd.

(1) Jurispr. 1973, blz. 611.
(2) Jurispr. 1990, blz. I-307.

VIII

In artikel 92, lid 1, van het Verdrag wordt bepaald dat steun met bepaalde kenmerken die in dit artikel worden genoemd, in beginsel onverenigbaar is met de gemeenschappelijke markt.

De uitzonderingen van artikel 92, lid 2, van het Verdrag zijn in dit geval niet van toepassing, gezien de aard van de steunelementen die niet gericht is op het bereiken van de in dit artikel genoemde doelstellingen.

In artikel 92, lid 3, van het Verdrag, worden de steunmaatregelen opgesomd die met de gemeenschappelijke markt verenigbaar kunnen zijn. Verenigbaarheid met het Verdrag moet worden gezien in communautair verband en niet op het niveau van één enkele Lid-Staat. Om de juiste werking van de gemeenschappelijke markt te garanderen, dienen, mede gezien het in artikel 3, onder f), vervatte beginsel, de uitzonderingen van artikel 92, lid 3, strikt te worden toegepast bij het onderzoek van een steunregeling of een individuele steunmaatregel. Op deze uitzonderingen mag uitsluitend een beroep worden gedaan indien de Commissie ervan overtuigd is dat het marktmechanisme zonder steunverlening onvoldoende is om de ontvangers van de steun te bewegen tot een gedrag dat dienstig is aan de verwezenlijking van een van deze uitzonderingen.

Toepassing van de uitzonderingen op gevallen die geen bijdrage vormen tot de verwezenlijking van deze doelstellingen of waarin steun hiertoe niet noodzakelijk is, zou neerkomen op het verlenen van voordelen aan de bedrijfstakken of bedrijven van bepaalde Lid-Staten, waarvan de financiële positie op kunstmatige wijze zou worden versterkt en op beïnvloeding van het handelsverkeer tussen Lid-Staten en de vervalsing van de mededinging, zonder dat het in artikel 92, lid 3, van het Verdrag, genoemde gemeenschappelijke belang hiermede is gediend.

Ten aanzien van de toepasselijkheid van de in artikel 92, lid 3, onder a) en c), genoemde uitzonderingen voor steun die de ontwikkeling van bepaalde streken stimuleert of vergemakkelijkt, zij erop gewezen dat, naar de Spaanse autoriteiten hebben verklaard, de voormalige industrievestigingen van CCC te Córdoba en Valladolid zijn gelegen in steunregio's die in aanmerking komen voor regionale steun in de zin van artikel 92, lid 3, onder a), dat de vestigingen te Trápaga, Galindo en Reinosa zijn gelegen in steunregio's in de zin van artikel 92, lid 3, onder c), en dat de vestigingen te Sabadell en Madrid in niet voor steun in aanmerking komende streken zijn gelegen.

De streken waar de vestigingen van Trápaga, Galindo, Reinosa, Sabadell en Madrid zijn gelegen, vertonen geen abnormaal lage levensstandaard of een ernstig gebrek aan werkgelegenheid in de zin van artikel 92, lid 3, onder a), zodat de in dit artikel bedoelde uitzondering op de onverenigbaarheid niet van toepassing is op de toege-

kende steun. Hoewel de vestigingen van Córdoba en Valladolid zijn gelegen in streken als bedoeld in artikel 92, lid 3, onder a) en de overige fabrieken, met uitzondering van Madrid en Sabadell, in streken als bedoeld in artikel 92, lid 3, onder c), zijn geen van deze twee regionale uitzonderingen van toepassing op de hier onderzochte steunelementen, omdat steun die bestemd is voor redding en herstructurering van in moeilijkheden verkerende bedrijven, zoals hier het geval is, alleen voor toepassing van deze uitzonderingen in aanmerking komt indien verleend onder beperkte en strikt op naleving gecontroleerde voorwaarden (zie Achtste Verslag over het Mededingingsbeleid, punt 228) die aanleiding geven tot toepassing van de in artikel 92, lid 3, onder c), genoemde sectoriële uitzondering (zie hierna). Met name moeten aan de steunverlening, onder meer, strikte voorwaarden verbonden worden, ten aanzien van de uitvoering door de ontvangers van de steun van herstructureringsmaatregelen welke leiden tot hun werkelijke leefbaarheid, zonder dat een en ander onaanvaardbare gevolgen mag hebben voor de mededingingsvoorwaarden in de Gemeenschap.

Bovendien zij erop gewezen dat deze steunmaatregelen, niet alleen om bovengenoemde redenen niet in aanmerking komen voor toepassing van artikel 92 lid 3, onder a) en c), maar ook niet zijn getroffen op grond van de regionale steunregelingen die voor de desbetreffende gebieden gelden; het zijn daarentegen ad hoc maatregelen van de Spaanse Regering, die zijn gericht op de voortzetting van de industriële werkzaamheden van CCC.

Ten aanzien van de in artikel 92, lid 3, onder b), van het Verdrag, genoemde uitzondering zij erop gewezen dat de Commissie op grond van de feitelijke omstandigheden van deze zaak niet tot de slotsom kan komen dat de steun was bedoeld om de verwezenlijking van een belangrijk project van gemeenschappelijk belang te bevorderen of een ernstige verstoring van de Spaanse economie op te heffen. De Spaanse autoriteiten hebben deze argumenten ook niet aangevoerd om de verenigbaarheid van de steun te rechtvaardigen.

Ten aanzien van de in artikel 92, lid 3, onder c), van het Verdrag genoemde uitzondering betreffende steunmaatregelen om de ontwikkeling van bepaalde vormen van economische bedrijvigheid te vergemakkelijken, mits de voorwaarden waaronder het handelsverkeer plaatsvindt daardoor niet zodanig worden veranderd dat het gemeenschappelijk belang wordt geschaad, zij er in de eerste plaats op gewezen dat de overheidssteun die is verleend bij de verkoop van de activa van CCC behoort tot de categorie steun om in moeilijkheden verkerende bedrijven te redden en te reorganiseren, daar zowel de financiële positie als de financiële resultaten van het concern zorgelijk waren. Bovendien was het CCC-concern, naar de Spaanse autoriteiten toegaven, aan de rand van een faillissement toen de overheidsteun werd verleend.

Steun aan in moeilijkheden verkerende bedrijven houdt het zeer grote gevaar in, dat de werkloosheid en de problemen van het bedrijfsleven van de ene Lid-Staat naar de andere worden verplaatst; ook wordt hierdoor de status-quo in stand gehouden, doordat de werking van het marktmechanisme wordt uitgeschakeld in die zin dat bedrijven met een gering concurrentievermogen niet verdwijnen wanneer zij niet in staat zijn zich aan de concurrentievoorwaarden aan te passen. Daarom neemt de Commissie steeds een zeer principieel standpunt in bij de beoordeling van de verenigbaarheid van steun voor redding en sanering van in moeilijkheden verkerende bedrijven. Met name verlangt de Commissie dat aan deze overheidsmaatregelen strikte voorwaarden worden verbonden ten aanzien van de uitvoering van een gezond saneringss- of omschakelingsprogramma, waardoor de duurzame leefbaarheid van het steunontvangende bedrijf wordt hersteld, en tegenover de steun een compensatie staat in de vorm van een bijdrage van het steunontvangende bedrijf aan het verwezenlijken van communautaire doelstellingen in de zin van artikel 92, lid 3, van het Verdrag. Deze compensatie moet zwaarder wegen dan de door de steun veroorzaakte verstoring van het marktevenwicht. In de praktijk betekent dit dat de Commissie nauwlettend moet toezien of de kenmerken van de saneringsprogramma's van de werkzaamheden van in moeilijkheden verkerende bedrijven die door de Staat worden gered, in het licht van het algemeen belang aanvaardbaar zijn.

In het geval van CCC is de Commissie verplicht kennis te nemen van de inhoud van de saneringsprogramma's die het bedrijf dat de activa van CCC heeft overgenomen, heeft opgesteld voor deze industriële faciliteiten, aangezien de van het CCC-concern deel uitmakende bedrijven niet langer aangesproken kunnen worden op hun industriële bedrijvigheid.

In deze zij erop gewezen dat het de bedoeling van artikel 92, lid 1, van het Verdrag is concurrentievervalsing te voorkomen welke is ontstaan door de steunmaatregelen van de Staten „die bepaalde ondernemingen of bepaalde produkties" begunstigen, in het laatste geval ongeacht de identiteit van de rechtspersoon die deze produktie verzorgt.

De Commissie verhinderen dit toezicht uit te voeren op plannen voor de redding of de sanering van industriële activiteiten waarvoor steun is verleend doordat de industriële faciliteiten welke met deze activiteiten verband houden door de desbetreffende marktdeelnemers zijn overgedragen aan een andere rechtspersoon, zou uitholling van de artikelen 92 tot en met 94 tot gevolg hebben en een mogelijkheid scheppen om de bepalingen van het Verdrag te omzeilen. Dit zou het geval zijn indien het een bedrijf werd mogelijk gemaakt zich aan het toezicht van de Commissie te onttrekken door hun industriële activiteiten te saneren door overdracht van hun activa aan andere rechtspersonen. In deze gevallen moet het beginsel dat de mededinging in de gemeenschappelijke markt niet wordt vervalst in een mate die strijdig is met het gemeenschappelijk belang — welk beginsel is vastgelegd in artikel 3 onder f), en artikel 92 van het Verdrag en waarvan de toepassing aan de Commissie is opgedragen — de overhand hebben boven een willekeurige rechts-

vorm of constructie, die daadwerkelijke toepassing van het beginsel onmogelijk zou maken.

In het onderhavige geval hebben de Spaanse autoriteiten de Commissie aanvankelijk geen bewijs geleverd dat de steun die deel uitmaakt van hun maatregelen, afhankelijk is gesteld van een aanvaardbaar programma voor de door de dochterondernemingen van ABB overgenomen industriële faciliteiten (zie hoofdstuk IV).

Daarom heeft de Commissie met de Spaanse autoriteiten contact gezocht in april, mei en juli 1991 en maart 1992, met het doel zowel nadere gegevens te verkrijgen om de aan ABB te verlenen steun nauwkeurig te kwantificeren, als een nauwkeurige beschrijving van de toekomstige saneringsmaatregelen van de voormalige industriële faciliteiten van CCC die ABB voornemens was uit te voeren.

Ondanks deze contacten hadden de pogingen van de Commissie om de discussie langs deze lijnen voort te zetten helaas geen resultaat, doordat de Spaanse autoriteiten volhielden dat de hier onderzochte overheidsmaatregelen geen steunelementen omvatten.

Daarom was de Commissie genoodzaakt het onderzoek van de zaak voort te zetten zonder de daadwerkelijke medewerking van de Spaanse autoriteiten ten aanzien van bovengenoemde aan de Spaanse autoriteiten voorgelegde discussiepunten. Tevens zij erop gewezen dat de Commissie haar opmerkingen aan het Hof van Justitie heeft voorgelegd, in het kader van het beroep tot nietigverklaring dat de Spaanse autoriteiten hadden ingesteld ter zake van de beslissing van de Commissie van 25 juli 1990 om de procedure van artikel 93, lid 2, van het Verdrag in te leiden.

Bij brief van 12 juni 1992 verzocht een namens ABB Asea-Brown Boveri Ltd (Zürich/Zwitserland) optredend advocatenkantoor de Commissie opmerkingen ter zake van deze beslissing van de Commissie kenbaar te mogen maken.

Bij brief van 8 juli 1992 maakte ABB haar eerste opmerkingen.

Bij brief van 16 november 1992 legde ABB aan de Commissie een document voor onder de titel „Verslag inzake de juistheid van de prijs die door dochterondernemingen van ABB is betaald voor de overname van bepaalde activa van CCC in Spanje op 3 juli 1990". Dit verslag van de hand van Price Waterhouse, hield de conclusie in dat de door ABB voor de netto activa van CCC betaalde prijs hoger lag dan de geraamde hoogst mogelijke redelijke marktprijs.

Bij brief van 23 november 1992 verschafte ABB gegevens betreffende het saneringsprogramma dat was uitgevoerd ten aanzien van de bedrijven die voorheen eigendom van CCC. ABB verschafte nadere gegevens bij brieven van 27 januari 1993 en 10 februari 1993.

ABB heeft deze gegevens verstrekt „met het uitdrukkelijke voorbehoud dat ABB niet kan meegaan met de stelling dat enige overheidssteun was verleend bij de overname van de activa van CCC, en dat ABB het standpunt van de Spaanse Regering bijtreedt dat de Commissie geen recht heeft dit onderzoek uit te voeren."

Uit deze gegevens blijkt dat ABB een zeer strikt saneringsprogramma heeft uitgevoerd na de verwerving van de activa die voorheen eigendom van CCC-bedrijven waren. In het kader van dit saneringsprogramma heeft ABB de produktiecapaciteit teruggebracht en de produktie gerationaliseerd, nieuwe technologie ingebracht en een uitgebreid investeringsprogramma uitgevoerd.

Er zij op gewezen dat ABB heeft bevestigd dat er „vóór de overname van de CCC-activa en de sanering door ABB een aanzienlijke overcapaciteit bestond in de sector zware elektrische apparatuur". Volgens ABB was „deze overcapaciteit des te belastender voor de sector toen de import op de Spaanse markt sterk was toegenomen als gevolg van de toetreding van Spanje tot de Gemeenschap. Hierdoor ontstond een extra concurrentiedruk op het bedrijf.".

De inkrimping van de voorheen bestaande produktiecapaciteit heeft op verschillende manieren plaatsgevonden: sluiting van een gehele fabriek, vermindering van het aantal produktielijnen van twee of drie per produkt tot één, vermindering van de bedrijfsoppervlakte door fabrieksgebouwen te sluiten, vermindering van de produktieapparatuur door sloop en verkoop en inkrimping van het personeel.

De fabriek te Erandio is volledig gesloten. Verouderde apparatuur van de Erandio-fabriek is naar de sloper gebracht. Een deel van het materieel, vooral de recentere produktiemachines, zijn overgebracht naar de fabriek te Galindo ter vervanging van oudere machines die op hun beurt zijn gesloopt. In enkele gevallen zijn machines van Erandio gebruikt als aanvulling op die van Galindo om aldaar te kunnen beschikken over het minimum aan faciliteiten dat benodigd is voor een levensvatbare produktie in het kader van het nieuwe produktieprogramma.

Tevens is de produktie van industriële motoren, tracties en transformatoren te Sabadell beëindigd.

Een groot deel van het overblijvende materieel en het machinepark dat overgenomen is van de CCC-bedrijven is verhuisd, gesloopt of vernietigd, om de produktiecapaciteit terug te brengen tot een niveau waarop een rendabele produktie mogelijk is.

In het kader van het herstructureringsprogramma heeft ABB het vorige produktiepatroon gereorganiseerd. Dit bracht met name concentratie van activiteiten mede, zodat niet meer dan één onderneming een bepaald artikel produceert. Tevens heeft ABB het aantal produktielijnen

verminderd en de vervaardiging van de verschillende goederen op één produktielijn geconcentreerd en daarmede een einde gemaakt aan parallelle produkties.

Het resultaat van de verschillende maatregelen blijkt uit het verschil tussen de produktiecapaciteit vóór en na de sanering. De door ABB verstrekte gegevens over het verminderen van de produktiecapaciteit zijn in de volgende tabellen samengevat (1):

(1) In verband met het vertrouwelijke karakter van de gegevens worden absolute cijfers die op de produktiecapaciteit betrekking hebben bij bekendmaking in het *Publikatieblad van de Europese Gemeenschappen* achterwege gelaten.

TABEL A

Produktie	Capaciteit voor overname		Capaciteit na sanering	
	Aantal werkuren	MW	Aantal werkuren	MW
Elektriciteitsopwekking	(. . .)	(. . .)	(. . .)	(. . .)
Industriële motoren	(. . .)	(. . .)	(. . .)	(. . .)
Tractie (incl. motoren)	(. . .)	(. . .)	(. . .)	(. . .)
Transformatoren (1)	(. . .)	(. . .)	(. . .)	(. . .)
HV-schakelapparatuur (2)	(. . .)	(. . .)	(. . .)	(. . .)

(1) In plaats van in MW zijn de gegevens voor transformatoren in MVA aangegeven.

(2) In de beoordeling is geen analyse opgenomen van de produktie van HV-schakelapparatuur, omdat bij de uitvoering van het saneringsprogramma verandering is opgetreden in de plaatselijke verdeling en de produktintegratie, waardoor vergelijking onmogelijk is geworden.

TABEL B

Capaciteitsvermindering

Produktie	Aantal werkuren	%	MW	%
Elektriciteitsopwerking	(. . .)	— 63,4 %	(. . .)	— 63,3 %
Industriële motoren	(. . .)	— 60,7 %	(. . .)	— 60 %
Tractie (incl. motoren)	(. . .)	— 42,4 %	(. . .)	— 36,3 %
Transformatoren	(. . .)	— 51,7 %	(. . .)	— 53,3 %
		— 51,5 % (gemiddeld)		— 55,7 % (gemiddeld) (1)

(1) De berekening van het totale gemiddelde in MW is enigszins vertekend, omdat de produktiecapaciteit van transformatoren in MVA is opgegeven.

Deze gegevens kunnen ook worden vergeleken met de gegevens welke betrekking hebben op de totale Spaanse vraag en produktiecapaciteit:

TABEL C

Produktie MW	Marktvraag	Totale capaciteit Spanje 1990	Capaciteit CCC 1990	Capaciteit CCC na sanering
Elektriciteitsopwerking	2 000	4 107	(. . .)	(. . .)
Industriële motoren	450	880	(. . .)	(. . .)
Tractie (incl. motoren)	700	518	(. . .)	(. . .)
Transformatoren	3 500	7 500	(. . .)	(. . .)

ABB heeft als een belangrijk deel van het herstructureringsprogramma vele maatregelen getroffen om de produktie te rationaliseren ten einde deze produktiever en leefbaarder te maken.

De rationalisering omvat: een nieuwe „process-flow"-inrichting van de fabrieken, nieuwe planningmethoden, „just-in-time"-bevoorrading en geen magazijnvoorraden, verbetering van de kwaliteit, vermindering van het fabrieksoppervlak en betere dienstverlening.

Bovengenoemde maatregelen zijn slechts een deel van een nog niet geheel uitgevoerd rationaliseringsprogramma. Wel hebben zij reeds belangrijke resultaten opgeleverd: de arbeidsproduktiviteit is met meer dan (. . .) % toegenomen, de bedrijfsgang van een produkt is met meer dan (. . .) % verminderd, de magazijnvoorraden zijn met (. . .) % verminderd, het uitvalpercentage is van (. . .) % verlaagd tot (. . .) %, de leveringstermijnen worden in (. . .) % van de gevallen gehaald (vroeger (. . .) %), de fabrieksoppervlakte is met (. . .) % verminderd (1).

Wat de inbreng van nieuwe technologie betreft, kan worden gezegd dat de totale waarde van de technologie die is ingebracht in de bedrijven die geherstructureerd worden en waarbij gebruik wordt gemaakt van de van CCC overgenomen activa, een marktwaarde heeft van meer dan 250 miljoen US-dollar.

Het investeringsprogramma dat aanvankelijk volgens de toezeggingen van ABB bij de overname van de CCC-activa een 5 600 miljoen pta omvatte, geeft in zijn huidige toepassing een totaal van 10 523 miljoen pta te zien.

De gegevens die ABB aan de Commissie heeft voorgelegd, werden voor commentaar aan de Spaanse autoriteiten voorgelegd bij brieven van 18 december 1992 en 9 maart 1993.

Bij brieven van 18 januari en 20 april 1993 deelden de Spaanse autoriteiten de Commissie mede dat zij achter het door ABB ingediende herstructureringsprogramma stonden. Tevens deelden zij nogmaals mede dat de te onderzoeken maatregelen huns inziens geen steunelement inhielden, en dat deze maatregelen dan in aanmerking kwamen voor toepassing van de uitzondering van artikel 92, lid 3, onder c), van het Verdrag.

In het licht van de door ABB medegedeelde gegevens die door de Spaanse autoriteiten als juist werden aangemerkt, is de Commissie tot de volgende conclusies gekomen:

Ten aanzien van de medegedeelde juistheid van de prijs die ABB heeft betaald voor bepaalde activa van CCC, moet de Commissie opmerken dat het feit dat ABB CCC voor een juiste marktwaarde heeft overgenomen, zoals het verslag in kwestie bedoelt aan te tonen, geen afdoende reden is om te concluderen dat de maatregelen van de Spaanse autoriteiten bij de redding van de CCC-bedrijven in het geheel geen elementen van overheidssteun bevatten.

Het feit dat een koper voor een bedrijf een redelijke prijs betaalt — d.w.z. een prijs die is gebaseerd op de gegronde verwachting dat de investeringen binnen redelijke tijd rendabel worden — bewijst alleen dat hij als een particuliere investeerder in een markteconomie heeft gehandeld. Maar deze handelwijze van de koper sluit de mogelijkheid niet uit dat de overheid staatsteun verleent indien zij niet handelt als een particuliere investeerder in een markteconomie ten aanzien van de partijen (d.w.z. de koper, de verkoper) bij deze transactie. Met name is de overheid in het geval van CCC niet opgetreden als een marktconform handelende particuliere crediteur in dezelfde positie en omstandigheden gedaan zou hebben (zie hoofdstuk VI).

In deze zaak is duidelijk aangetoond dat steun ten gunste van ABB is verleend, doordat de Staat, ondanks de zekerheden waarover zij beschikte, geen gelden heeft ingevorderd ter zake van de door ABB overgenomen activa en dat ABB actief heeft deelgenomen aan de onderhandelingen vóór en na de overname en daarbij de voorwaarde heeft gesteld dat de Staat aanzienlijke herstructureringskosten voor zijn rekening zou nemen, waarvoor hij als crediteur van de bedrijven in het geheel niet kon worden aangesproken.

Ook indien de maatregelen van de Spaanse autoriteiten steun in de zin van artikel 92, lid 1, van het Verdrag bevatten kan deze steun door de Commissie op grond van artikel 92, lid 3, onder c), van het Verdrag als verenigbaar worden aangemerkt indien deze, zoals hierboven is uiteengezet, wordt verleend op voorwaarde dat een herstructureringsprogramma voor de steunontvangende activiteiten wordt uitgevoerd, indien dit communautair gezien aanvaardbaar is.

Bijgevolg dient, zoals de Commissie herhaaldelijk aan de Spaanse autoriteiten heeft medegedeeld, bij de analyse van de zaak vooral te worden onderzocht of er sprake is van voldoende compensatie voor de door de steun veroorzaakte concurrentievervalsing.

Aangezien de steun in kwestie is verleend voor de redding en herstructurering van de in moeilijkheden verkerende bedrijven, moet de Commissie nagaan of aan de steun de voorwaarde is verbonden, dat de ontvangers van de steun een herstructureringsprogramma uitvoeren, waardoor de bedrijven weer leefbaar worden zonder dat dit communautair gezien negatieve gevolgen heeft voor de voorwaarden waaronder de mededinging plaatsvindt. Wat dit laatste punt betreft verwacht de Commissie gewoonlijk dat de ontvangers van de steun onrendabele produktielijnen sluiten en/of de produktiecapaciteit verminderen.

(1) Deze gegevens zullen, in verband met hun vertrouwelijke karakter, niet in het Publikatieblad worden opgenomen.

Hierover heeft de Commissie bij interventie in de procedure door ABB voor de eerste keer gedetailleerde gegevens ontvangen over de door ABB toegepaste herstructureringsmaatregelen.

Hieruit blijkt dat de herstructurering waartoe ABB bij de steunontvangende ondernemingen zal overgaan, tot gevolg zal hebben dat de produktiecapaciteit in alle produktielijnen in rechtstreekse uren zal afnemen met 51,5 % en in MW met 55,7 % (zie tabel B). Hierdoor is de overcapaciteit op de Spaanse markt beëindigd en zijn de concurrentiespanningen in deze sector op communautair niveau verdwenen. Ook kunnen concurrenten nu in relevante marktsegmenten marktaandelen veroveren.

Bovendien is de herstructurering er, naar het voorkomt, op gericht om produktieve, rendabele en leefbare werkzaamheden te initiëren, die geïntegreerd zijn in de structuur van het ABB-concern in Spanje. ABB heeft aanzienlijke bedragen en know-how ingebracht om deze werkzaamheden weer leefbaar te maken.

Ook dient de Commissie rekening te houden met het feit dat arbeidsplaatsen door uitvoering van het herstructureringsprogramma in gebieden met specifieke problemen van achterstand en industriële achteruitgang veilig worden gesteld. Hierbij zij aangetekend dat 63 % van het personeel gevestigd was in steunzones (20 % in gebieden als bedoeld in artikel 92, lid 3, onder a)).

Op grond van bovenstaande overwegingen is de Commissie tot de slotsom gekomen dat de voormalige industriële werkzaamheden van CCC, die thans eigendom van ABB zijn, gesaneerd zullen worden overeenkomstig een plan dat communautair gezien als bevredigend kan worden beschouwd.

Bijgevolg kan de overheidssteun die deel uitmaakt van de maatregelen van de Spaanse autoriteiten bij de verkoop van CCC van bepaalde geselecteerde activa aan dochterondernemingen van ABB, in aanmerking komen voor toepassing van de uitzondering van artikel 92, lid 3, onder c), van het Verdrag, daar er in dit geval geen sprake is van vervalsing van mededinging in de Gemeenschap in een mate die strijdig is met het gemeenschappelijk belang,

HEEFT DE VOLGENDE BESCHIKKING GEGEVEN:

Artikel 1

De maatregelen van de Spaanse autoriteiten welke bestaan in

— het kwijtschelden van vorderingen door openbare crediteuren van Cenemesa/Cademesa/Conelec (CCC) van 35 910 miljoen pta verminderd met de opbrengst van de verkoop van bepaalde activa, en

— de toepassing van de bij wet 27/1984 op de omschakeling en herindustrialisering ingestelde regeling voor de financiering van de vervroegde uittredingsregeling voor werknemers van CCC,

waartoe werd besloten bij de verkoop door CCC van bepaalde geselecteerde activa aan de volgende dochterondernemingen van Asea-Brown Boveri (ABB): ABB Energía SA, ABB Generación SA, ABB Metrón SA, ABB Industria SA, ABB Motores SA, ABB Nortem SA, ABB Sabadell SA, ABB Galindo SA, ABB Trafodis SA, ABB Subestaciones SA, ABB Trafo SA, ABB Trafonor SA, ABB Trafosur SA, ABB Tracción SA, ABB Service SA, ABB Imasde SA, ABB Uno SA, ABB Dos SA, ABB Tres SA, ABB Cuatro SA, ABB Cinco SA, ABB Seis SA en ABB Siete SA, zijn steunmaatregelen van de Staten in de zin van artikel 92, lid 1, van het EEG-Verdrag.

De steun in kwestie is gemeenschapsrechtelijk onrechtmatig, aangezien deze door de Spaanse Regering werd toegekend in strijd met artikel 93, lid 3, van het EEG-Verdrag.

Deze steun kan echter overeenkomstig artikel 92, lid 3, onder c), van het EEG-Verdrag als verenigbaar met de gemeenschappelijke markt worden aangemerkt.

Artikel 2

Spanje brengt jaarlijks aan de Commissie verslag uit ter zake van de uitvoering van het herstructureringsprogramma voor de bedrijven die voorheen door CCC en thans door ABB worden geëxploiteerd.

Artikel 3

Deze beschikking is gericht tot het Koninkrijk Spanje.

Gedaan te Brussel, 22 juli 1993.

Voor de Commissie

Karel VAN MIERT

Vice-voorzitter